

AZ

OSZTRÁK POLITIKA ÁRNYAI.

ÍRTA

ZÁBORSZKI ALAJOS,

AZ 1848-KINÉPKÉPVISELETI ORSZÁGGYŰLÉS TAGJA ÉS JEGYZŐJE.



PEST,
NYOMATOTT WODIANER F.-NÉL.
1861.

AJÁNLÁS

GRÓF ZICHY JÁNOSHOZ.

Voltak idők – boldogabb és a jóremény virágaival föl-
ékesített – s ízletes gyümölcsöket ígérő idők, – midőn te
tisztelt és kedves barátom ifjúságod teljes zsenyéjében a ha-
zaszeretet tiszta lángjától nemesen hevülve, – ez időszak
alatt országszerte tisztelt Somogy tanácskozásaiban velem
egyesülve, a törvényes ellenzék lobogója körül, – édes ha-
zánk jövődjének fokozatos javítások általi biztosításáért
lelkes hűséggel küzdteél.

Közös küzdelmeink vívmánya, – s ennek eredményei
fölött keletkezett örömünk is közös és így nagyobb levén, –
veszteségeink fölötti bánatunk ellenben épen e közösség által
enyhülve, tűrhetőbbé válván, – fáradalmaink s alkotmányos
törekedéseink szakadatlan ismétlésére csak újabb és újabb
ingerül szolgált.

E szebb, jobb és boldogabb időszak emléke szívem-
lelkemen át ma is még kedvesen hat örömtől régóta elszokott
kedélyemre.

És épen ez emlék kelleme késett arra, hogy e jelen
parányi és igénytelen munkáscámat, – neked ajánlva, –
ez által a haza ügyeiben veled töltött s átküzdött múltat, –
némileg – igen szerényen bár, – de mégis megünnepeljem!!!

Fogadd tehát igen tisztelt s kedves barátom e szerény munkát szíves és becses barátságod azon kedves őszinteségével, – mely téged az élet minden kellemes és kellemetlen viszonyaiban egyaránt és kitűnőleg jellemez.

És ha reánk magyarokra nézve, a válság jelen aggályterhelt napjaiban, – midőn imádott hazánk alkotmányos államléte – és nemléte fölött az Összes nemzet aggódik; – igen! ha a válság jelen gyászos korszakában a Lajthán-túli ránc nehezülő önkény politikája ellen írott szerény munkám, – nem mondom figyelmet, – vagy hatást, – de ha csak holmi csekély utángondolkozást fogna is előidézni, – és te ezt méltányolni kész volnál, szerfölött kellemesen hatna, téged tisztelve szerető

barátod
Záborszky Alajosra.

ELŐSZÓ.

Hogy az osztrák politika édes hazánkra, – sőt az egész birodalomra nézve nem csak egyaránt méreg-drága, – de szinte káros és veszélyes is, – azt, – a régi s legközelebbi múltunk és jelenünk eseményei okadatolják.

És mégis! túl a Lajthán ezen politikával fölhagyni nemcsak nem akarnak, – de szinte újabb öntetű azonosításával foglalkozva, – azt üdvözítőnk szent vallásának ágazatai, – ezer éves alkotmányunk sarkalatos törvényei, – a trón és a magyar nemzet kölcsönös beleegyezésük folytán kötött koronázási s királyi eskü szentesítette köt- és hitlevelek merész megszegésével, a sajtó útján nyíltan bevallott szándokuk szerint, – ismét reánk erőszakolni is készek.

Mivel pedig az összes birodalom legmagasztosabb érdekeit vakmerően veszélyeztető és ugyan a birodalom felséges dynastiájához, valamint örökösen, úgy szinte hitlevelek tartalma szerint kötött országok és nemzetek kölcsönös viszonyain rágódó, és a békés

rend s közelégültség érzületét izgató osztrák politika ellen, – s hazánk alkotmányos jogainak védelmére van e jelen szerény munka irányozva; – épen ez irány szentségének érdekében a nyájias olvasó becses figyelmét – és e szerény munka hiányainak szigor-talan elnézését tolakodás nélkül kérheti, – tán vár-hatja is a

Kaposvárt máj; 1-ső napján 1861.

Szerző.

Az európai viszonyok hatása.

„Per quod quis peccat, per
idem punitur et idem.”

Naponkint látjuk s az események kényszeréből fejlődő viszonyok naponkint igazolják, hogy Európát saját bűne veri egyaránt.

Elkövetett bűnei hajszálnyit sem tágítanak mellőle.

Sorjában jó, – s egymásután érkezik a bűnhődés!

Északtól délre, – keletről nyugatig hat a vessző, melyet sértett igazság nevében a közvélemény s az események hatalma feje fölött fenyegetve suhogtat.

És jönni fog, – mert jönnie kell a történendők ama rohamának is, – mely minél tovább késik, annyal inkább kifogyván a béketúrás s engesztelődés jóhiszeméből, – vagy: az elhagyatottság tétlen ínségét, vagy: rendkívüli erőfeszítésének árjait fogja Európára fölzúdítani.

Így támad, így okvetlenülítetik ama erős frigy is, melyet a közszerencsétlenség – a szerencsétlenekkel kötni szokott, s melyet a latin költő e szavakban:

„Una salus victis, nullam sperare salutem”

oly találósan kifejez.

Ezen kívül Európa még beteg is! – pedig nagyon beteg, – s szerte egész testalkatában majd minden idege nyavalyát jellege s elannyira: hogy az általános európai „consen-

sualitas” alatt maga Anglia és Franciaország is fülig fegyverkezve szinte érzékenyen szenved.

Európa, uralkodóinak irányában, épen oly helyzetbe jutott, mint az igen dús beteg orvosaival, kik ennek életét szorgalmasan tartogatják s tatarozzák ugyan, de meggyógyítása eszük ágába sincs.

A jelen és alig múlt évek s havak réme: a háború.

Igen! a háború kísértetként jár s jelentkezik Európaszerte.

Ez nyugtalanítja a békés és higgadt, – ez izgatja a nyugtalan kedélyeket.

Reményt öl, – vágyakat éleszt; – jele, hogy mint érintők: Európa szívtől agyig ideglázban szenved, s tetőtől talpig betegen sínlik.

És noha senki, – és noha semmi sem bír Európában oly általános népszerűséggel mint a béke, és noha a civilisatio elől, – sa „humanismus” hátul örködik mellette, a háború mégis, – miként a krimi és olasz hadjárat alatt tapasztalok (igen gyöngéden fejezve ki magunkat), legkevésbbé sem volt s tán most sem lenne népszerűtlen.

Igaz ugyan: hogy a nemzetek s népek közti idegenkedés fagya, a gyűlölet mérge, a sötét hajdankor ezen rút pestise, a tudományok, a polgári műveltség s ezzel járó szelidülés, s az irodalom által nagy mértékben kiirtatván, mint máskor, jelenleg uszító szerül kevésbbé használhatók; de miután az angol és francia „diplomatak” – szinte az angol és francia nemzet újongó tetszésével: a nemzetiségek szabad fejlődését s illető kormányaiknak ugyan a nemzetek általi választhatását hódító jeligéül zászlóikra tűzték, – igen szelíden szólva: a háború rémsége szétporlott; – sőt miként tapasztalok: Sardinia és Lombardia síkjairól mint várva várt s forrón ölelendő vendég Siciliába, innen mesés győzelmek között Nápolyba szállt diadalt ünnepelendő.

És valóban Garibaldi csudaszerű – csak is, Európa betegsége által lehetővé vált bámulatos hadjáratának története egy új Homéroszt igényel, ki kisdud seregének hőseit, mind

megannyi Achilles-Ajax, Uliszesz és Hectorait olymposz csillagai közé énekelje.

Kitűzött tárgyunkkal legtávolabbról sem ellenes ezen közbevetés után, mi jelenleg csak azon viszonyokat óhajtjuk mások, ügyesebb „intuitio”-ja elébe idézni, melyek Európa kétes mostanának küzd-terén fejlődők, – mireánk magyarokra, vagyis hazánk jelen válságos korszakára megjelenve is, elmaradva is elkerülhetetlenül hatást fognak gyakorolni.

A történelem azt tanítja, hogy *egy* hatalomnak soha sem volt, soha sem leend, s józanul nem is lehet csupán és egyedül az a célja, miszerint egy másik kiválva vele határos hatalom erősbbe s hatalmasabbá tétessék.

Ily tények ha előfordulnak is, más célokra: csak eszközül használatnak; – miként Franciaország Észak-Amerika erősbülését s függetlenné alakulását Anglia ellen; miként Belgium önállóságát az angol és francia politika Hollandia ellen segítette; miként ezt ugyan az angol és francia hatás – jelenleg Olaszország nagygyá s hatalmassá tételével Ausztria ellenében cselekszi.

Ezekből szabatosan következik, hogy az ilyenmű csintelmes működések ellenében, kiválva midőn azok hatása alatt az eszköz és cél mesteri remekeléssel vegyíttetik; – szerfölött szemes és higgadt elővigyázattal kell eljárni azoknak, kik mint mi válságos korunk nagyszerű teendőivel foglalkozunk.

Visszapillantva a fennebb említettekre: Olaszország egygyé, nagygyá s hatalmassá tétele legtávolabbról sem célja az angol és szinte legkevésbbé sem célja a francia politikának.

Az egy, a nagy Olaszország tehát csak eszköz leend egy más, – egy tán nagyobb cél kivitelére, melyet az angolok és francziák egyesült „Combinatio”-ja (tán az „orientális” csomó) megoldására tervez.

És ne felejtjük el, uraim! hogy az „orientális” kérdés megoldása sokkal és hasonlíthatatlanul nagyobb nehézségekkel fog találkozni, sem mint az olasz ügy; – ne felejtjük, az is-

tenért ne felejsük el! hogy e roppant kérdés Európa területének nagyszerű átalakítását hordja titokteljes kebelében.

És ha e cél csakugyan voltaképp létezik (mert legalább nagy mértékben valószínű), akkor mi magyarok imádott hazánk bel és kül érdekeivel együtt, e baj „consensualitas”-ától megszabadulni képesek nem leszünk.

Igaz ugyan, hogy e „Conjunctur”-ák fejlesztése Magyarország jelen hatáskörén kívül esik; – de éppen azért mindezek folytán:

Mi azon hitben élünk, hogy szerfölött nagy hibát követne el az, ki hazánk jelen zilált viszonyainak rendbehozatalánál mellőzné vagy szinte ignorálni akarná Európa bonyodalmaait; – úgy szinte nagyot botlana ellenben az is, ki csupán és egyedül Európa kuszált viszonyaira fektetné édes hazánk jelen bonyodalmaiból leendő kibontakozhatására utaló „combinatio”-it.

És éppen ezen okadatolt tekinteteknél fogva az illetők iránti határtalan tiszteletünk mellett sem helyeselhetjük azon irányt, mely az esztergami értekezlet alatt tartott némely beszédekből szembeszökőleg feltűnik: miszerint az 1848-ki törvények zászlója alatt: ugyan az 1848-ki 4-ik és 5-ik sarkalatos és választási törvényeink tüzetesen rosztaltak.

Az istenért, – hát: miként Európa jelenleg divatozó „diplomacia”-jában az eszköz és cél, – úgy nálunk is zagyvaítan működjék?!?

Oh nem! ez nem lehet!!

Ám az 1848-ki törvények folytán sarkalatosán átalakult s népelemre fektetett alkotmányunk azon egyedüli erőnk, melynek birtokában s őszinte védlésében bátran elébe nézhetünk (ha jönniök kell), Európa kétes viszonyaiból reánk nehezülhető eseményeknek; – hisz igazságban igazsággal, – jogban joggal s a népben a néppel belül közérdekre fektetett békében hazánk javára működendők, – külről hozott hatások rázkódtatásaitól sem félhetünk.

E tért elhagyni, e bástyát földadni nemcsak bűn, de szinte veszélyes is lenne.

Legyenek tehát az 1848-ki törvények minden legkisebb utógondolat, legparányibb hátsó-szándok nélkül jellegként lobogóinkra annyival inkább őszinte hűséggel kitűzve, mivel válságos és jósszerű helyzetünkben a bizonytalanság „stentor” hangon kiáltja:

„Nescitis enim neque diem neque horam”.

Fennebb állítók: hogy Európa beteg. Biz igen!

Ha Európa beteg nem volna, a jelen s alig múlt időszak érzékeny s hatalmas érvágásait nemcsak el nem tűrte, de megkisértéstiket is eltiltja vala. – –

Ha Európa beteg nem volna, az aldunai fejedelemségeket s más országokat, belre és külre egyaránt jótékony hatású polgári állapotra segíti vala; – a helyett, hogy mostani sok, majd minden oldalú elhagyatottságuk közepette: külármánykodások műhelyeivé válhatnak.

Ha Európa beteg nem volna, az annyiszor már megsértett, s állítólag európai béke és súlyegyen biztosítására rendelt „Bécsi Congressus” határozatai miatt ismét és ismét új harcokba vegyülnie nem kellene.

Ha Európa beteg nem volna, minden egyes országokból ép, egészséges elemeket lehetne a lelkesedés magasztos kíséretével minden veszély ellenében készen tartani, míg jelenleg mindenütt baj van otthon – baj létezik oda kül.

Ha Európa beteg nem volna, az angol, spanyol, dán, orosz, porosz, belga stb., de még Cousa és a meggyilkolt Danillo semlegességének nyilvánítása sem járná ezer versioban Európa-szertei körútját.

A semlegesség, – ez Európának egyik legnagyobb baja, mely főleg az illető országok belerejének külhatás, s otthoni félszegség általi „paralysálás”-ban rejtődzik; holott Európa a jelen kóranyag és kórállapot viszonyai között épen és egyedül csak a semlegesség megszüntetése által és után juthat a „crisis”, a válság, a javulás korszakára el.

Az 1830-ik évi események folytán, a semlegesség Euró-

pában már egyszer szerepelt, de ekkor (Quadruple alliance) alakjában fordulván elő, – volt neve, volt teste, a testben volt lélek, mely nem csak tiszteletre készített, hanem sikert is idézett elő; míg:

Jelenleg az európai „monstre neutralité” alatt az úgynevezett („calcule des accidentes”), az eshetőségek számítása végtelen zavart, irány nélkülsége miatt pedig csak nyugtalanságot s kellemetlen fészkelődést okvetlenülít.

És mi a hitben élünk: hogy e szegény, agg Európának – még az esetben is, ha egy szerencsés fordulat által egy felől a háború, más részről a semlegesség tébolydájából békére vergődhetnék, – meggyül, még pedig saját gyermekeivel gyül meg a baja! mert:

Minden olyan keresztül át hiányos szervezetű államokban (tisztelet a kivételeknek), melyekben merev „Burocratia” alatt egyenlőség polgári szabadság és alkotmány nélkül uralkodik, – igen! azon országokban a nyilvános államéletnek dicsvágyó, és csak fizetés, és csak előléptetés után törekedők sürgőhelyévé kell átváltoznia.

E szerény röpiratunk első soraiban Európa bűneit emiítettük; – minő bűnei vannak tehát Európának?

Régiek, – ismételték, újak s a mi legkártékonyabb, szakadatlanul folytonosak Európa bűnei.

Azonban mivel a politikai bűnök tüzetes elsorolását s megvitatását igénytelen röpiratunk szűk köre sem engedi, – és mivel Európa politikai bűneinek csopros halmazával oly szembeszökő tömörségben, mint az 1814-15-ki bécsi congressus határozataiban, sehol sem találkozhatni; annak okáért: mi csak ezeket és ezek közül is csak a legfőbbeket fogjuk a végett fölemlíteni, hogy jelszavunk: „per quod quis peccat, per idem punitur et idem”, mintegy kézzelfoghatólag igazoltassék.

Az 1814–15-ki bécsi congressus.

Legelső politikai bűne olynemű, mely úgy szólván minden hatalom közös vétke szokott lenni, t. i.

A hatalommali visszaélés volt.

Második bűne az vala, hogy a fejedelmek, míg a közös ellenségeli sükeres szembeszállásra a népek részvétele szükségeltetett, addig Európa-szerte köröző kiáltványaikban a nemzeti függetlenség és polgári szabadság ígéretével édesgették a népeket zászlóik alá; midőn pedig az így lelkesült népek harczias vitézsége által az ellenség legyőzetett – ugyanazon fejedelmek a bécsi congressusban mint diadalmasok öszszegyülve – a nemzeti függetlenség- és polgári szabadságról nemcsak hogy elfelejtkeztek, – de az említett fejedelmi ígéretekre hivatkozó legparányibb mozzanatokat is erőszakosan elnémítandók, az illetőket bilincsekre fűzve, a népek jó hiszemét keserű csalódás fohászaira kárhoztatták.

És ez óta, ily eljárás mellett (miként tények igazolják), a fejedelmek egy, de egyetlen egy harczra sem voltak képesek a nemzeteket kellőleg fellelkesíteni; – sőt ha azon forradalmak számára figyelünk, melyek az 1848-ki teljhatalmú bécsi congressus után ellenállhatatlanul kiütöttek, a legkétkedőbbek akaratlanul is kénytelenek lesznek meggyőződni arról, miszerint a fejedelmi ígéretek folytonos megszegése a legbékésebb türelem bizalmát is kockára lökvén – a népet saját erejük megkísértésére szorítja.

Voltak századok, – oly annyira harczias századok, hogy, Úgy szólván, folytonos hadakban sínlődtek.

Volt az újabb korban 30-, volt 7-éves háború is; de a történelem nem egy századot képes az emberiség eseményeiből olyant is kiszemelni, melyek alatt annyi (értsük egymást), annyi tisztán polgári háború s forradalom nem fordult elő, – mint a mennyi a bécsi congressus óta keletkezett.

A bécsi congressus.

Harmadik bűne az volt: hogy országokat és nemzeteket egymástól elszakított, – s országokat és nemzeteket egymással önkényesen összekötött a nélkül, hogy az illető nemzetek, nem mondjuk akarata, de bár csak természetes hajlamát legparányibb figyelmére méltatta volna.

És hogy az ily erőszakos elbánás ellentételei se hiányozzanak: míg az eleve megosztott Lengyelországból var-sói nagyfejedelemséget, – Krakkóból egy kisdud 36 □ mér-föld területű „respublic”-át alakítva, mindkettőnek független felelős önkormányzást s polgári alkotmányt határozott, – ad-dig: más országok és nemzetek függetlenségét s polgári alkotmányát (ad graecas calendas), azaz soha napjára halasz-totta, vagy illető kormányaik kétes – és türelmet kínzó önkényére bízta.

Mily túlságos lehetett ezen eljárás az azon világhírű „Diplomatának”, kinek lelkiismerete (mint mondják, mi nem számítottuk meg) 14 különböző eskütételt is elbirt, s a ki nyelvét gondolatainak eltitkolására használta; igen! a világ-hírű Talleyrand-nak 1814-ik évi december 14-én kelt meleg és hathatós jegyzékéből kitetszik; mely így szól:

„Ce déchirement de pays et cette incorporation arbitraire présupposeraient que la confiscation, bannie par les peuples civilisés de leur code, serait au dix-neuvième siècle permise en politique, et alors moins affreuse que la confiscation d'une simple cabane; que les peuples peuvent être mis au rang du bétail d'une métairie; que la souveraineté est acquise ou perdue par le simple fait de la conquête; que les nations de l'Europe n'ont pas plus de lien entre elles, que les insulaires de l'Océan Pacifique, qu'elles ne vivent que d'après les lois de la nature, et qu'il n'y a point de droit public, que les précédents de trois siècles ne font point loi, en un mot, que tout est permis au plus fort”.

Mennyi nyomort, inséget, mily határtalan szenvedéseket, mennyi forradalmat, mennyi barbár önkényt, elnyomást

mily iszonyú vérengzést szültek a bécsi congressus említett főbúnei Európában, azt a szenvedő emberiség keserű könyvek között látta, és az Isten, az irgalom hatalmas istene pedig el nem felejthette.

De nézzük a bécsi s vizsgáljuk az ezután keletkezett nevezetes congressusok eredményeit, hogy üdvözítőnk isteni tana:

„A jónak jutalmazása, a rossznak büntetése igazoltassék.”

E század congressusai által kitűzött célok s határozatok, legtávolabbról sem dicsekedhetnek várt siker- s óhajtott eredményekkel.

A már főnnebb érintett bécsi congressus, mely 1814-ik évi no vb. 1-ső napján megnyitott, 1815-ik esztendő jun. 10-én végződött, minden eddig tartott congressusokat méltósága, fénye s teendői nagyszerű fontosságánál fogva meghaladott; sőt tekintve a győztes és nagyhatalmú fejedelmek személyes jelenlétük által öregbített tekintélyét, az összesereglett legünnepeltebb „diplomataik képességét, nem csoda, hogy az akkori nyilvános sajtó tanúsága szerint, Európa, igen, egész Európa, nemcsak állandó, de szinte örökös békéről álmadozott.

És mi történt?

Ugyanezen bécsi congressust, mint Európa békítőjét, tanácskozásainak közepette egy váratlan esemény: az Elbai fogoly megillanása hevenyten szétoszlatván a magas fejedelmeket, egy rögtöni és nagy hadjáratra kényszeríté.

Újra kiütött tehát, még pedig ugyané hatalmas congressus alatt ütött ki a háború.

De haladjunk a történetek ösvényén „ut facta loquantur.”

A bécsi congressus 121. §-inak tartalmaz ezzel összekötött célja szembeszökőleg: az európai államok súlyegyene, az állandó béke és a „Legitimitás” sértetlenségének biztosítására volt irányozva.

És íme, a bécsi congressus szabta territoriális határokra

vagyis az általa szabályozott állam-hatalmak súlyegyenére, jelenleg Európa számos téréin ma már ráismerni sem lehetett.

Különös az is, hogy a bécsi congressus, mint a Legitimitás sérthetlenségének hatalmas őre, Svédhon- és Norvégiában ez elvet mellőzve, az új dynastiát nemcsak nem bántotta, sőt vele együtt tanácskozott is. És íme! ugyan e két egyesült ország az, mely alkotmányos institutioi alatt valamint bel háborús, úgy külső háborútól is menten 1815-ik évtől egész Európában egyedül egy máig is az uralkodás „illegitimitas”-ának daczára, szakadatlanul élvezi a béke jótékony áldásait.

Mind ezeken kívül még különösebb az, hogy a francziák mostani császára, az említett „Congressus” nyomán keletkezett szerződések újabbi átvizsgálását (revision) fennhangon sürgeti.

De tán az állandó béke biztosítása körül dúsabb sikerrel működött a bécsi „congressus”?

Oh épen nem! teljességgel nem!!

Hisz az 1814-15-ki bécsi congressus után több országban majd együtt, majd egymást fölváltva keletkezett nyugtalanságok föltételezték (1818-20-21-22-ikben) az aacheni, troppau, laibachi s veronai congressusokat, miket vagy nyomon kísértek, vagy utánuk következtek a spanyolországi, a portugali, a nápolyi, a piemonti, az Ypsilanthi-féle, moldovai és görögországi forradalmak, s ezek elleni hadjáratok.

Hét év alatt tehát, vagyis 1815-től 1822-ig az európai béke fenntartása végett öt „congressus” tartatott, és mellette, alatta és utána háromszor annyinál több forradalom és háború keletkezett.

Megadózott tehát, még pedig keservesen megadózott Európa elkövetett bűneiért!!!

A bécsi és osztrák sajtó.

Hogy a bécsi sajtó – Bécs, – hogy az osztrák sajtó Ausztria érdekét legyezi, ezt minden gondolkozó ember, ki

orránál tovább lát, igen természetesnek vallja; mi magyarok pedig méltányosnak is találjuk.

Mi nem is azon csodálkozunk, hogy a nevezett sajtó „pro aris et focis” működik; nem, legtávolabbról sem! hanem azon kell akarva -s nem akarva bámulnunk, miképen az osztrák érdekek védelmét, többnyire Bécs előnyeivel azonosítva, a birodalom más részeinek nem csak rovására; de szinte ezek érdekével azokat, mint elleneseket tekinti.

Azon csodálkozunk, hogy az osztrák sajtó fülbesúgások, és képzelt vádakhoz folyamodó, kiválva minket magyarokat olynemű czélok hajhászásával gyanúsít, melyek, ha csakugyan léteznének, a birodalom növekedő gyöngülését tanúsítanák; miről külföldön amúgy is tán kelletlenül, s a valónál sokkal nagyobb s káros hiedelmek szárnyalnak, sem hogy a bécsi sajtónak ugyanezekre irányzott utalása, Európában üdvös hatást gyakorolhatna.

Nem jó az ördögöt falra mázolni, hisz sokszor váratlanul maga is eljő.

Főleg pedig azon csodálkozunk, miszerint Bécsből külre is hatandók: a német sajtó, különösen az „Augsb. Alig.” néni-ke által oly ferde badarságokat csacsogtatnak szerteszt ellenünk, hogy fölöttük fontoskodó semmiségük, kisszerű tudalékosságuk miatt röhögve kaczagni kellene, ha az összes birodalom közérdekei – kötanyagának az ily izgatások keserűsége általi kockáztatása fölött, –különösen jelen váltságos korszakban könyezni nem kénytelenítettének.

Vádló – a vádloznak barátja nem lehet.

Különösen pedig az állampolitika amúgy is sikamló tén – a vádló – leginkább azzal keseríti, azzal idegeníti el magától a vádloztakat, ha ezek ártatlanságuk öntudatában kártékony „insinuatio”-k által folytonosan zaklattatnak. „Hand ans Herz”, miként a német mondja: Legyünk igazságosak!!!

Isten s egész Európa előtt hivatkozunk az összes osztrák értelmiség belátása s igazságszeretetére!

A legutóbbi 11 évek alatt nem teljhatalommal uralko-

dott- s parancsolt-e Ausztria száznyolczvanezer fejű „birocratiá”-jával ép úgy Magyarország, mint az örökös tartományok fölött.

Alkotmányunk eltörlését s más iszonyatos szenvedéseink keserű emlékét szívünkbe fojtók, s föl sem említve kérdezzük:

Nem fizette-e Magyarország szintűgy mint Ausztria, az önkényesen kivetett adó nemeinek millióit?

Tudjátok-e? vagy ha nem tudnátok, mi saját okmányaitok által képesek vagyunk bebizonyítani, hogy Magyarország az utolsó tizenegy év alatt, tizenkétszernél több adót tizedett, sem mint azok előtt; s e tény folytán:

Nem tagadhatjátok, hogy Ausztria magyarországi jövedelme csak az egyenes adó útján tizenkétszer nagyobbodott.

És mivé lön az általatok, s hova semmisült az általunk fizetett milliók roppant összege?

Nem nőtt, nem szaporodott-e mind e mellett óriási arányban az államadósság? melyet „Eynathen”-eitek, s más öngyilkossá vált hűtlen kezelők is szaporítottak.

Nem jutott-e eladás útján az államvasút-vonalainak legtetemesebb része a birodalommal ellenséges lábón álló nemzet, vagyis francia egyének kezére.

A birodalom pénzereje: a bécsi nemzeti „Bankvalutának értéke nem pusztított-e három-ötödéig el?

Nem adtunk, nem állítottunk-e annyi katonát, a menyit követeltek? holott e teher reánk sokkal súlyosban nehezedik, sem mint az örökös tartományokra; mivel a mi népességünk aránylag gyérebbe levén, a katonaállítás által vesztett munkáskezek nélkülözése, úgyszólván: csakis földmívelő hazánkban szerfölött érzékeny hiányt idéz elő.

És mi az osztrák birodalom legmagasztosabb és elősorolt érdekeinek szétziláltsága ellenében borzadunk, ha tán o felségének az ifjú Caesarnak eszébe jutna (mint Rómában történt) méltán fölkiáltani: „Varre! Varre! redde mihi legiones meas!!” – igen! mi e lehetőséggel szemben annyival inkább elszörnyedünk, mivel a birodalom kormányát vezető

államférfiakat nem csak a „légiók” és számtalan millióra menő államkincsek számadása, de szinte a birodalom egyik legdrágább s legszebb gyöngyének: Lombardiának elvesztése is terheli.

És mi magyarok a birodalom jelen viszonyai közepette, Istenre, emberre és az osztrák összes értelmiség józanságára hivatkozva azt kérdezzük, hogy a birodalom érdekeinek az utolsó 11 évek alatt történt ily roppant sülyesztéséhez járultunk, vagyis inkább járulhattunk-e? – Nem! és ismét nemet kell mondanunk.

Miért is ezen kormányrendszer említett eredményei remekének dicsősége is egyedül az osztrákokat illeti „quin tarnen mirari, aut invideri possint.”

Ezek szerint mi nem eshetünk a koszorús német költő ezen szavai:

„Das Leben ist der Güter Höchstes nicht,
Doch der Übeln Grösstes ist die Schuld.”

méltó szigora alá.

Mi tehát: mi magyarok a birodalom érdekét máglyára nem vittük, nem vihettük, de vinni sem akarjuk, mivel amúgy is azt kelle untig tapasztalnunk, hogy épen azok, kik az érdekeket máglyára czipelik, szított tüze mellett még kényelmesen melegesznek is.

És mégis oly igaz, mint Isten a mennyben! hogyha a birodalom 1848-ik év előtt jutott volna jelen válságos állapotára, az osztrák sajtó kivétel nélkül, egy perczenetig sem késik vala, e siralmas eredmények okait, egyik kedvelt szójárásával: „Ungarns Sonderstellung”-jának tulajdonítani.

De lássuk az osztrák sajtó ellenünk emelt részletes vádjait:

a) azzal vádol a bécsi és osztrák sajtó, hogy mi elszakadást „Separatismust” tervezünk;

b) hogy mi Ausztriának – mint keleti államhivatásának ellenében vetélytársul akarunk föllépni;

c) hogy mi Pestet a birodalom fővárosává, azaz Becsésé akarjuk tenni;

d) hogy mi Ausztria szerepére vágyódók, a birodalom sokfajú népei „Hegemonia”-ját kezünkre s birtokunkba akarjuk terelni; s végre

e) hogy mi a dunai tartományok vezényletére áhítunk.

Voilà les accusations nettement posées.

Íme: a tisztán fogalmazott vádak.

Vizsgáljuk meg egyúttal, váljon alaposok-e? váljon nem pusztá hevenyészett szüleményei-e? – Azon tények, melyeket az osztrákok maguk folytonosan, de; ut praesentia imperii vulnera docent” fonákul gyakorolnak, s minden következőseikhez igényt követelnek; igen! azon tények mi ellenünk mint bűnök vádoltatnak.

Es ezen annyiszor ismételt és harsogva kikürtölt vádak oly csillámlók, hogy ha a magyarok teljeskorú politikai érettsége (melynek valódi ikertestvére, nemzeti kormányzás által izmosítva, Európában csak britt földön található), az ügyek és tárgyak lényegétől – ezek álfényét elválasztani s józanul megkülönböztetni nem tudná; – ingerül szolgálhatnának, az említett vádak valósításának megkísértésére.

Bizony-bizony mondom nektek, mert a bölcs Salamon mondta: hogy „az emberek élete s halála sokszor nyelvükhöz van kötve.” Miért is:

„Rumina! et meminere eorum quae dixeris.”

Azonban mi magyarok az említett vádakot tiszta lelkiismerettel visszautasítjuk.

Visszautasítjuk pedig eleve is teljes általánosságukban azért, mivel:

Nyitott szemmel sírva láttuk, miként az osztrák kormányrendszer alatt, a „de facto” általa gyakorlott s ellenünk elsorolt vádak kezelése az a/. „Separatismus” bevallott lehetőségét, b/. Ausztria keleti államhivatását is kockára lökte.

Mi aggódva, mi némán és szenvedőleg néztük, – Eu-

rópa pedig lesve szemléli, hogy ugyanazon osztrák kormányrendszer alatt c/. a birodalom sok fajú népei „Hegemonia”-jának germanizáló vezénylete, Béctől kezdve az utolsó falu árva viskóját is a fajok általános elégyületlenség fészkévé változtatta.

Ilynemű kísérletektől, minden felsőbbégi csillámok mellett is, politikai érettségünk tiltja el s őrzí meg a magyar nemzetet.

Még néhány szót általánosságban:

Mutasson az osztrák sajtó, a magyar országgyűlések összes iratai közül, egy, de csak egyetlen egy önálló s kezdeményes okmányt is elő, mely által az említett vádak gyanúját igazolhatná.

Nem lehet!

Mutasson az osztrák sajtó nevezetes és ünnepest államférfiaink műveiből, egy, de csak egyetlen egy iratot! Idézzon a magyar időszaki sajtó rovataiból egy, de csak egyetlen egy eltévedt árva cikkcecskét, mely ama vádat Magyarországg célul kitűzött teendői közé sorolta volna!

Nem lehet!

Míg mi e vádak ellenében, régi országgyűléseink és megyei tanácskozásaink írott és hiteles okmányaival képesek vagyunk bebizonyítani, hogy az örökös tartományok vagy is Ausztria számára adandó polgári alkotmányért legfelsőbb helyre nem egyszer folyamodtunk; – se kérvényeink megtagadása okvetlenítette egy felől sarkalatos törvényeinkben többször előforduló eme szavakat is: „ne ad normám aliarum haereditarium provinciarum patentalibus gubernemur.”

Kőért tehát kenyeret kértünk Ausztria számára.

De nézzük e vádat sorjában és tüzetesen:

A „Separatismus.”

A forradalommal együtt majd azonos természetűknél fogva nem önálló elemek.

Egyik sem ok. – Mindkettő csak okozat.

Mint az időjárás viharait s orkánait józanul senki sem óhajthatja, és mégis el-eljönnek; épen úgy (ha okok által fölföltételeztetnek) a „separatismus”-t és forradalmat sem lehet még erőszakos háttérbe szoríttatásuk által sem meggátolni.

Észak-Amerika Angliától, Belgium Németalföldtől, a kised Görögország a félholdtól, minden véres kényszerek daczára elszakadt, s legújabb időkben:

A nápolyi és sicilai királyságok jósszerű s úgy szólván mesés módon Sardiniához csatlakoztak; avagy:

Van-e egy ember, józan ember széles a világon? ki ön magával, annál kevesbbé másokkal elhitethetné: hogy Garibaldinak ritka személyes vitézsége, hadtani roppant készülsége s példátlan népszerűsége mellett, segédeszközei s vitéz csapata tiszszerezett összegével is sikerülhetett volna Angliában vagy bármily más hazai és nemzeti közérdekek kiegyenlítése által kormányzott országokban hasonló eredményeket elővarázsolni? következésképen:

Magában Nápoly-, magában Siciliában készen volt azon anyag, melyből Garibaldi saját dicsőségének s majdnem hihetetlen sikerének fényfedte szobrát, – a történelemnek hagyományozandó – kifaraghatta.

E szerint Garibaldi nem volt az események teremtője, hanem azok világhírű hőse lón.

És legyenek az osztrák, és minden más, csupán és folytonosan és minden körülmények között csak merev hagyományos politikát követő államférfiak meggyőződve: hogy semmi, de épen semmi sincs az államokban, a Garibaldi-féle mesés jeletnek lehetőségének előkészítésére oly annyira kiképezett valami, mint épen ezen népellenes, ma alkotmányos s holnap ismét önkényes politika. *)

Nincs tehát, uraim! nincs fatum, mert van Isten; de az okok és okozatok természetes lánczolatát széttépni, s azok közötti összefüggést megtörni, s elmaradhatlan eredményeiket

*) Ezen hagyományos politikáról alább tüzetesbben értekezendünk.

megsemmisíteni, senkinek, még az osztrák politikának sincs hatalmában.

Továbbá: fejtse meg az osztrák sajtó, miként történhetett az, hogy az utolsó olasz hadjárat alatt magában a német birodalomban kezdtek meg az ausztriatóli „separatismus”-t s kilátásba helyezett reményeik ellenére; miért léptek Anglia, Porosz- és Oroszország mint frigyesek szinte a „Separatismus”, a semlegesség – Ausztriára nézve nemcsak meddő, de szinte káros terére?

Oldja fel az osztrák sajtó ama rejtvényt, miként s mi oknál fogva történhetett, hogy alig múlt napjainkban míg a rokonfajú Poroszország is – kamarájába többségének helyeslése mellett – Ausztria érdekeinek védlésétől oly határozottan elidegenült?!

Nem mi tehát, nem mi magyarok, hanem azonos fajú rokonaitok, a németek, s más frigyeseitek kezdtek ellentekben meg a separatismust.

És mi bizonyossá teszünk benneteket, hogy Magyarország küszöbén álló törvényhozása tettek által is visszautasítandja az ellenünk emelt s féltékenységték szülte, s csak is légből szőtt „separatismus”-i vadaitokat.

A második b/. alatti vádra, vagyis arra, hogy mi Ausztria, mint keleti állam hivatásának ellenében vetélytársul akarunk föllépni, kevés mondanivalónk van.

Ugyanis:

Mínthogy Ausztriának, mint keleti államnak hivatása, oly válságos állapotra jutott, hogy ugyanezen válság „consensualitas”-ának sajtó érzetében saját bajainak közepette Magyarországnak Ausztriával az e téren leendő vetélykedés már csak azért sem juthat eszébe, mivel mi magyarok a bécsiektől eltanultuk: „dass dieses Geschäft uns viel zu viel, und unvergleichlich mehr kosten, als eintragen würde.”

A harmadik c/. alatti vádnak vagyis annak, hogy mi Pestet a birodalom fővárosává, azaz Bécsesé akarjuk átvál-

toztatni; megcáfolása szinte csekély, vagy úgy szólván semmi erőfeszítésbe sem kerül.

Hogy mi magyarok, kedves és szeretett, valamint geographiai helyzeténél fogva már (pittoresque) festői szépségű Buda-Pestnek sorsát szűrünkön hordozók, annak fölvirágzását is óhajtjuk – igen természetes.

De hogy mi Budapestünket Nápoly, Paris, Szt.-Pétervár és annál kevesebb Bécsféle nagy várossá átváltoztatni akarnók, oly tova esik tapasztaláson okult politikai érettségünktől, mint Makó, vagy ha jobban tetszik, mint Fünfhausen Jeruzsálemtől.

Ne aggódjanak tehát az osztrák „publicisták”, sőt legyenek meggyőződve, hogy ama roppant nagyságú, álfényben úszó s az illető országok vezetékekével meggazdagult fővárosoknak rendkívüli és kivételes helyzetünkhöz tapadt saját hátrányaikon kívül előbb utóbb, de elmaradhatatlanul eljönnek keservei is.

És épen ezen legkevesebb sem irigyelhető kilátás folytán szeretett fővárosunkat Nápoly „lazzaroni”ai, Paris vulkánai, Sz.-Pétervár testi-lelki dermettsége s Bécs roppant adóságainak kitenni nem óhajtjuk.

Amúgy is: az ily nagyszerű és politikai szempontból semmi, de épen semmi által sem helyeselhető városoknak csak: „per panem et circenses et per alia diversi generis allotria” kezelt határozását Budapestünkre átültetni maga a magyar nemzeti jellem ismert komolysága sem engedi. E nemzeti magyar komolyság pedig már az által is igazolja magát, hogy míg Bécsben azon ügynevezett „Spektakel” darabok egymásután kétszázszor is ujongva fogadtatnak, addig Budapestén közülök a legsükerültebbek egész éven át ötször, hatszor is alig adhatok.

Ismételjük tehát: ne féljen az osztrák sajtó, s egy perczenetig se aggódjanak az osztrák „publicistá”-k; ám mi magyarok soha, de soha sem fogunk azért egy batkát, annál kevesebb egy bakát sem áldozni, hogy kedves Budapestünket Becsesé, (értsük egymást) Bécsesé (so es ist) átváltoztassuk.

Tán föltűnt, hogy a rendkívüli nagy városok borús jövendőjének fölemlítésénél Londont, mint a világ legnagyobb városát nem idéztük. Ezt akarva és szándokosan cselekedtük; mivel egész Európában egy ország, egy birodalom sem létezik, melyben annyi nagy és helyiség tekintetéből oly szerencsésen elosztott város találtatnék, mint britt földön, következésképpen a nagy városok előnyei s hátrányaik hatása a vidékek között megosztva tűrhetőbbé lesz; noha London is már tetemesen nyögi s egész Anglia nem kis mértékben sajogja: főleg nagy városai túlzónló népessége föltételezte s úgynevezett „Armen-tax”-át.

Mi magyarok tehát Budapest iránti hő szeretetünk mellett is szinte azt óhajtjuk, hogy Debreczen, Kolozsvár, Pozsony, Kassa, Temesvár, Zágráb, Győr, Eszék, Fejérvár, Újvidék, Pécs stb. tartományi városaink az ország javára s illető vidékeik előnyére mindinkább gyarapodjanak a nélkül, hogy Budapestünk, szeretett fővárosunk különösen ápolandó fölvirágzása más városaink, s tán az egész ország életerőjét vagy magába szívja, vagy föleméssze?!

A negyedik d/. alatti azon vád is, miszerint mi Ausztria szerepére vágyódók, a birodalom sok fajú népeinek „hegemóniád-ját birtokunkba terelni akarnók, oly alaptalan, mint a többi; ezért kevés okadatolás is elég leend ez állításunk bebizonyítására.

Hogy mi magyarok igen hamar készek vagyunk más lábából kihúzni a tüskét: az történetünk legutolsó háromszáz éve alatt írott minden lapján szembetűnő; de:

Arra senki sincs erkölcsileg följosogítva, hogy oly kábáknak tartson, miszerint önkezűleg saját ép tagjainkba önmagunk szurdaljuk a töviseket.

A „pescar nell' torbido” pedig soha sem volt szerepünk.

Mi Ausztria szerepére nem is vágyódunk. Hisz mindennapi imádságunk egyik fohásza az:

„Uram ne vigy minket a kísértetbe, de megszabadíts a gonosztól.”

Tartsa meg tehát, sértetlenül tartsa meg Ausztria „a bi-

rodalom sok fajú népeinek” elannyira drága „hegemonia”-ját, hogy az ember nem tudja: váljon azon irgalmatlan béke, melyben jelenleg a birodalom szemlátomást sínlik, vagy -az annyira féltett „hegemonia”-e azon kincs? melynek megőrzésére hat-hétszázezer katona szükségeltetik.

Ezek után pedig különös dolog volna, ha a legközelebbi vádak alól politikai józanságunk által menekülve, az:

Ötödik e/. alattira vagyis arra, hogy mi az aldunai tartományok vezényletét áhítozzuk, okot szolgáltatnánk.

Ez annyit tenne: mint gödörből verembe csúszni, annyit tenne: mint egyik marokkal a parazsat a másikba rakni; mert:

Ha az aldunai, ha a havasalföldi tartományok tudnák, miszerint Ausztria tőlünk magyaroktól félti a fölöttüki vezényletet, tüstént tekintélyes küldöttségekkel Bécsbe járulnának, hogy a magyaroktól, kik különben velők egy szót sem váltottak, megmentessenek.

Kikerülne tőlük az is, hogy az ausztriai bankjegyek, mint ezüst- s aranynál kényelmesebb forgópénz, náluk is behozandó áldásaiért esedeznének, kivált ha az ezüst s arany valódi értéke mellett – nem csillogna is.

Hisz az arany és ezüst, és a bécsi banknoták között más különbség úgy sem létezik, minthogy a bécsi banknoták legparányibb fénynyel sem dicsekedhetvén, az arany s ezüst pedig már messziről is fénylik.

A szerbek, a szerb-vajdaság s a horvát-bánság sorsára, – Cousa souverain-sége alatti oláhok pedig szinte valami osztrák tisztviselők ügyeiket németül vezessék, más részről pedig hogy gyermekeik szinte osztrák tanárok által mielőbb németül taníttassanak.

Hogy a bosnyákok és moldvák miért fognak könyörögni? azt mi nem tudjuk; arról azonban egy kis futó hírecskét elcsíptünk, miszerint az osztrák méregdrága vezényletet hírből ismerve, eleve arról tanácskoznak: váljon annak drágasága

lesz-e-mérgesebb, vagy mérge drágább államviszonyaikra nézve?

Mivel pedig Európában, a törököt kivéve, nincs nemzet, mely a szerbek, bosnyákok, moldvák és oláhoknál kevesebbet dohányoznék; – és mivel „exadio gentis” a török dohányt is engesztelhetlenül gyűlölik, alig várják, hogy az osztrák trafik-féle páczolt s kénelt illatos jó dohányon a pipázásra is rákaphassanak.

Az említett nemzetek végre valamennyien összevéve nyakra-főre csak azért serénykednek, hogy az osztrák törvényhozásba mielőbb bejuthatván, a több ezer millióra menő osztrák adósság részeseivé avattatva, a sok adósság nagyurias tekintélyével dicsekedhessenek – –

De szóljunk komolyan.

Nem az a jó, vagy inkább a „diplomacia”-nak profán szavával élve, nem az a hasznos politika, mely minden áron hódít, mely „per fas et nefas” erőtetű céljait.

Ez erőszak, hadjárás, vagy ostromállapot és nem politika.

Mi magyarok a hitben élünk, hogy csak az a jó, az a hasznos politika, mely a körülmények kínálkozó előnyeit védelme- s kedvezése alá helyezendő, az összeütközést külről és beiról szorgos gonddal kerüli, mely nem azután kapkod, a mi pillanatnyi, múlékony, hanem tartós, és pedig hazai előnyöket ígér, – mely álhír, álfény, álhatalom, álbefolyásért otthonos érdekeit nem kockáztatja.

Igen! szerintünk csak az a jó, üdvös és valódi hasznos politika, mely a tapasztalás, e nagy mester nyitott szemével nézi, őrzi és kíséri az országok, országlások és nemzetek viszonyaiból kibontakozó fejleményeket.

Az a jó politika, mely kétes vállalatokért az ország kincsének egy batkáját, s hadi erejének egy bakáját sem veszélyezteti.

Csak az a jó politika, mely otthonn érdekegység által kormányozva, belől erős lévén, külre hatandó gyenge nem lehet.

Az a jó, csak az ezélszerű s nagy ügyek vezetése s kivitelére alkalmas politika, mely ármánynyal sem, erővel sem köt, sem fűz össze idegen, s nem szaggatja, nem tépi szét a rokon elemeket.

Különben csak zavart, csak chaost idézend elő, hol mint Ovid mondja:

Prigida pugnabunt calidis humentia siccis,
Mollia cum duris sine pondère habentia pondus.

Ezen kívül tartományok vezényletére, mint Ausztria tanúsítja, fegyver is szükséges, mi magyarok pedig elannyira fegyvertelenek vagyunk, hogy keseregve átélt legutolsó évek alatti ostromállapot ismétlésének is, szenvedő türelemmel nézünk elibe; mert:

Jogban joggal, igazságban igazsággal és törvényesen küzdve, az Isten szeme viraszt, a mindenható kegye örökodik fölöttünk.

Wenn die Noth am grössten, ist Gott und die Hülfe am nächsten.

Ezek szerint, ily elvek s ily nézetek, (bátran mondhatjuk,) ily országos meggyőződés nyilvánítása ellenében, az utolsó vád is elenyészik.

Vannak az osztrák sajtó és „publicistádnak ezenkívül más követelései is.

Az egyik:

„Hogy Magyarország az 1849-ik évi april 14-ki határozata által önmaga széttépvén a „pragmatica sanctio”-t, ez e tény folytán teljesen megsemmisült.”

A másik:

„Hogy Ausztria az 1849-ki hadjárat alatt fegyver ellenében fegyverrel Magyarországot meghódítván, az így keletkezett „tabula rasa” folytán, Ausztriának teljes joga van Magyarországgal: a piacere elbánhatni.”

Ezek az osztrák sajtó, ezek az osztrák „publicistáik követelései.

Igyekezzünk azok valódi értékével megismerkedni:

Ha az osztrák sajtó (melynek a tévedések útbaigazítása feladatának egyik legnemesebb teendője volna), – ha az osztrák „publicistáik szinte a sajtó útján államéletbe vágó ily fontos és végetlen horderejű kérdések megoldását a fennebbi elvekre alapítják, akkor mi a közerkölcsiségre nézve kártékony hatású eme tanoknak egyszerűen hátat fordítanánk, hogy ha a felsőbb körökben vallott ezen dülő elvek folytán az osztrák tanodákban jogtudomány s jog-philosophia siralmas állapota fölött elszörnyedni nem kellene.

Nem, ez nem lehet!!

Hisz mi magunk ismerünk s tisztelünk is több oly jeles osztrák jogtudósokat, kik az említett elveket tudományukkal sem, erkölcsiségükkel sem, – de az állam érdekével sem tudván kiegyeztetni, azokat szinte elkárhoztatni is hajlandók.

Ezen elvek annyira botrányosak s az államok kötelmeire nézve annyira veszélyesek, hogy azok a világszerte legfeketébb s legrútább hírben álló Sarpi Pál (consultor di stato) Velence rendes és hivatalos tanácsadójának, a czélok elérésére majd mindent szabadnak hirdető elvei s oktatásai között sem fordulnak elő!!! hisz maga Sarpi Pál, mint (tán az egész világon) leglelkiismeretlenebb „consultor” is határozottan azt tanítja a ' a fejedelem szava, ígérete és kötelességeinek sértetlenül, minden körülményekben s minden áron szentnek kell maradni.

Az idézett munka czimei: „Opinione del padre Paolo Servita, consultor di stato, in qual médo debba governarsi la republica Veneziana, internamente e esternamente, per aver perpetuo dominio” etc. etc.

Istenem, istenem! miként lehet az, hogy az osztrák sajtó és az osztrák „publicistáik, mind ezek daczára a „pragmatica sanctio” megsemmisítését jogszerűnek állítják.

Szerencsére Ő cs. flge, a birodalom császára múlt évi octob. 20-dikán kiadott legkegyelmesebb „diplomá”-ja s fejedelmi ígérete szerint, a múltnak siralmas emlékeit eltörölendő, a „pragmatica sanctio” érvényét Magyarország előnye s az összes birodalom javára kegyelmesen elismerte.

Ne mossátok tehát uraim a szerecsent, ne szépítsétek a rutát, habár hasznos volna is!

A mi pedig magát a meghódítást, s ebből Ausztria számára igényelt jogot illeti, ez egy felől nem való, más részről merőben alaptalan is.

Lássuk:

Magyarország: 1849-ik évben történt Ausztria általi meghódításának czáfolata csak néhány szót igényel.

Hogy az említett meghódítás Ausztria által véghez vitetett légyen; azt velünk magyarokkal együtt kétszázezer orosz egész Európa szeme láttára, füle hallatára tagadja.

Ezen (ha történt) közös meghódításból eredhető jog, melyet az osztrák sajtó és az osztrák „publicistáik Magyarország ellenében követelnek, sokkal veszélyesebb lenne Ausztriára, mint Magyarországra nézve; hisz a meghódítás érdeme és küzdelme közös lévén, az abból támadható előnyök ép úgy és csak is úgy és annyira illetik az oroszokat, mint Ausztriát.

Az istenért, ne tovább!

Avagy elfelejtette talán az osztrák sajtó, hogy a meghódítás folytán az osztrák „publicistáik által követelt jog logikája, Toscana, Modena és Parma fölött Sardinia jogos birtoka elismeréséhez tereli őket, minthogy Sardinia, Toscana, Modena, Parma, egymás irányában független államok lévén, közöttük a viszonyos meghódítás ténye („factum”-a) nemcsak képzelhető, de lehetséges is; míg ellenben Ausztria és Magyarország között a meghódítást fejedelmi egység alatti létezésük valóságos politikai „non sens”-e bélyegzi.

Hála istennek! Ausztria felséges császárnjának nincs is szüksége Magyarország meghódítására.

Magyarország hódolata ép úgy, mint önállósága és kormányzasi rendszere a „pragmatica sanctio” által van lekötvé.

Ez ama szent frigy, mely Ausztria és Magyarország között létezik.

És ha szabad a világ megváltója, a keresztény vallás szerzője, üdvözítőnk szent szavait világi ügyekre alkalmazni, akkor az egész világ előtt, igazságunkban bízva, a „pragmatica sanctio”-ról bátran elharsogtathatjuk, hogy egyedül csak

„Super hanc legem acdificabis patriam tuam, et nee portae inferi pracralebunt adversus earn.”

Az osztrák sajtó és osztrák publicisták említett elveinek, a meghódításra vonatkozó helytelensége, és saját okadatolásunk igazolására egy kis történetecskét kell fölidéznünk!

Vala pedig Bécsben, hol ez adomát velünk együtt bizonyosan mások is hallották:

„Midőn az 1849-iki magyar hadjárat után herczeg Gortschakoff legelső udvarlásakor a minden oroszok cászájánál megjelent, hivatalos közlései után cászár ő felsége így szólt: örülök, hogy vitéz seregeim Magyarországból ismét friss babérral tértek hazájukba vissza. Igen! monda Gortschakoff: e győzelmes hadjárat Oroszország tekintélyét öregbitendi ugyan, de félek, hogy Európa elkövetett hibáinkat is észre veendi. Micsoda hibákat követtünk el? ki vele, parancsolá a cászár. Erre herczeg Gortschakoff így felelt: az egyik hiba (Constantinápoly iránti terveink ellenében) az volt, hogy seregeinket felséged Magyarországra küldte, s a másik, hogy felséged azokat Magyarországból visszaparancsolta.

Mi ez adoma valóságáról nem kezeskedhetünk, de anynyi világos, hogy az osztrák „publicistáik eleget tanulhatnak belőle, mert ez adomában a szándok „eben so wahr, wie auch klar” ki van mondva.

Bocsánatot kérünk: hogy a fölállított sorozatot eltévesztvén, e helyen arról kell értekezünk, miről már előbb kellett volna szólni.

Ugyanis:

Az osztrák sajtó és az osztrák „publicistáik állításait fennebb elősorolván, először is arra utaltunk, miszerint ők azt

követelik: „hogy Magyarország az 1849-ik évi april 14-diki határozat által önmaga széttépvén a „pragmatica sanctio”-t, ez, e tény által, teljesen megsemmisült.”

Ezen helytelen állítást vizsgálva, eleve is föltűnik, hogy az osztrák publicisták ama kártékony tan hívei, miszerint egy kétoldalú: a fejedelem és illető ország által kötött és esküvel szentesített államszerződés, az egyik fél általi megszegés folytán megsemmisül!?

Szerintük tehát: trónt, alkotmányt és kormányrendszert alapító „pragmatica sanctio”-féle államszerződések biztosítása soha, de soha sem lehetne állandó?!? hisz azok megszüntetésére az ő tanaik nyomán semmi, de éppen semmi sem szükségeltetnék, mint: hogy azon fél, melynek érdeke ezt kíváná, azokat meg is sértse.

Ez az erőszak, ez az önkény, ez a forradalmak tana. Ehhez Magyarország politikai érettsége, vallásossága s igért hűségénél fogva nem szegődhetik.

Azonban, egész Európára hivatkozva, a tények sem úgy állanak, miként az osztrák publicisták igénylik.

Magyarország 1849-ik évi april 14-ki határozatát megelőzte az 1848-ki dec. 2-kán kelt legfelsőbb manifestum.

Megelőzte az 1849-dik évi mart. 4-én Ollmützben kelt, és Schwarzenberg, Stadion, Krausz, Bach, Cordon, Brück, Thinfeld és Kulmer miniszterek ellenjegyzésével kihirdetett, és Magyarország és hozzákapcsolt részekre nézve beleegyezésük és hírük, tudtuk nélkül is kötelező alkotmány.

E két megelőző tény által pedig Magyarország államlénye (Staatswesen) teljesen megszüntetett.

Mert az ollmützi alkotmány 71. §-a megszünteti:

a) A magyar korona országainak függetlenségét.

b) Széttöri 72. §-sa által Magyarország területi épségét („integritás”-át); semmivé teszi ugyanezen alkotmány 74-ik §-a Erdélyt Magyarországtól elszakítván.

c) Az 1848-diki törvényeket.

Végre ezen alkotmány által a magyar törvényhozás leglényegesebb jogai a birodalmi országgyűlésre ruháztatván.

d) A magyar törvényhozás és népképviselőteljesen megszűntetett.

Ezen korábban kelt okmányok, tények nyomán és folytán, keletkezett az 1849-ki április 14-ki határozat, mely a fönnebbi események után nem is önálló tény, hanem csak következés volt.

Következésképpen az osztrák sajtó és az osztrák „publicisták az események meghamisított sorozatára fektetett azon állítása, hogy mi téptük volna szét a „pragmatica sanetiot”, nem csak alaptalan, de szinte nem is való. De tán soha sem tűnt oly átlátszó homályban föl a bécsi sajtó alkotmányos működése, mint alig múlt napjainkban, midőn t. i. e. folyó évi február 26-án kelt legfelsőbb, s tartalma szerint Magyarországra nézve is kötelező horderejű alaprendelet, báró Vay Miklós magyar udvari cancellár ellenjegyzése nélkül kihirdettetett; akkor a bécsi sajtó az alkotmányosság alapelvéről a „nihil de nobis, sine nobis”-ről nem csak elfelejtkezett, de szinte édes meglepéssel kacsingatott ama általa kilátásba helyezett kényszerültség elébe, mely Magyarországot a birodalmi tanácsba, – s ebben – folytonos és kiszámított kisebbségbe sodorandja.

Az alkotmányosság tehát a bécsi sajtóban csak ép anyyi helyre vergődhetett, a mennyit Bécs érdeke és Ausztria előnye, és a mennyit Magyarország ellenében az osztrák államférfiak követelő s parancsoló hajlama lehető legszűkebben kiczirkalmazva neki kegyesen átengedni méltóztatott.

De ez még nem elég!

Hisz midőn pár héttel későbbben Erdély alkotmányos szervezése megfordítva az osztrák miniszterek ellenjegyzése nélkül (mihez különben semmi, de éppen semmi köze sincs a birodalmi minisztériumnak), legfelsőbb jóváhagyás folytán elrendeltetett, akkor a bécsi sajtó fennebb idézett eljárásáról megfejtkezve, oly nagy zajt ütött, hogy ezen elmellőzés miatt a birodalmi minisztérium szinte tömeges lemondását büszke hangon az egész birodalmon végig át elharsonázta.

Mi ugyan, – mi magyarok – időszaki sajtónk szemes

es tisztánlátó szerkesztői által is figyelmeztetve, teljesen átlátuk: hogy e zaj – mint az üres hordó, csak üressége miatt harsog, – átlátuk, hogy az osztrák miniszterek fennhéjázó lemondásuk visszavétele, miként a „Magyar Sajtó” april 4-ki számában mondta: „oly eredmény, melyet mindenki előre sejthete, a ki az ausztriai burokratákból a rendes és szabályszerű előléptetések következtében államférfiakká lett egyéniségeket csak felületesen is ismeri.

Hol a minisztériumok nem a kormányrendszer változása, nem politikai, nem alkotmányos elvek szerint, hanem pusztá kegyelem vagy fokozatos előléptetés útján alakíttatnak; ott a miniszterek tömeges leköszönése, fehér hollónál s fából csinált vaskarikánál is ritkább tünemény szokott lenni.

Ilyesmin meg sem ütközünk, sőt ha ez Ausztriában másként volna, ez lephetne, mint: terno meg bennünket; míg:

A bécsi sajtó fennebb említett eljárása mielőttünk, mint tetőtől talpig s szívtől agyig alkotmányos magyarok előtt, teljességgel megfoghatatlan; mert mi képzelnünk sem tudjuk, hogy a bécsi sajtó, kivált alkotmányos korszakának első kezdetében, miként neheztelheti egy felől, ha Magyarország alkotmányos ügyei az osztrák minisztérium ellenjegyzése nélkül, és más felől miként örülhet, ha az udvari magyar kancellár hozzájárulásának mellőzésével Magyarország viszonyai fölött az osztrák minisztérium rendelkezik.

„Memento! hodie mihi, eras tibi.”

De tán ideje már, hogy e szóváltást befejezendők, tovább is haladjunk.

„Le vieux système est à bout
le nouveau n' est point assis.”
Napoleon.

A hagyományos politika

„az államéletben hajszálig hasonlít, az ivadékról ivadékra átszálló születési nyavalyákhoz, az, és ezek a mellett, hogy, úgyszólván, gyógyíthatatlanok (ha szabad magunkat így kifejezni), egyúttal a jövődőség idegeit is átgörcsözik.”

És mégis eme (traditionalis) politika tanainak hívei, s kivált hatalmas hívei (s tán az isteni gondviselés is úgy akarja) semmiről sem felejtkeznek el inkább, mint politikájuk megkedveltetéséről; sőt minden megvitatást nemcsak kerülve; de szinte eltítva, csak parancs és mindig csak parancshoz; s persvasio helyett gyakran erőszakhoz is folyamodnak; holott alig lehet valahol a lelki s értelmi meggyőződés útján oly nagy, oly fényes és tartós sükert elővarázsolni; mint épen a politikában.

Az ily meggyőződést hajlam, a hajlamot szeretet, a szeretetet lelkesülés erősítvén, kölcsönös és egymásbavágó hatásuk elannyira hatalmas tényezőt képez, miszerint Archimedesként csak támpontot kell kijelelni, hogy az egész világ megmozdítottassék.

Míg ellenben a trónok és államok egymás ellen vívott küzdelmei, vagy az államot; szinte a tétlen növényi létezésig, leerőszakoló hatalomvágy; mindenütt és mindenkor, és kivétel nélkül, ama tényt hitelesíti meg, miszerint a kormányok és kormányzók magukat az állammal azonosítani törekednek; holott e veszélyes inger ellenében a nemzetek, sőt az egész emberiség története minden szakain át tanulmányul reánk hagyományozta azon igazságot, hogy civilisait államokban és államok fölött egyedül csak azon hatalom lehet hatásában üdvös és századokon túl is biztos, mely maga magát mérsékelni tudván, magát mérsékelteni is enged.

És ugyan mi követel, mi igényelhet óvatosabb mérsékletet a nemzetiségek és ősidők igazolta polgári alkotmányok szent ügyénél!?! miért is főleg és mindenekelőtt nemzetiségünk, igen! a mindenható Isten irtalmából jutott nemzetiségünk, még pedig államigényeinek összes birtokát jogosan és függetlenül élvezhető nemzetiségünk képezi azon elidegeníthetetlen s legdrágább kincsünket, melynek sértetlenül leendő épentartása és megvédésére – ezer évek előtt már, még Árpád dicső honalapítónk alatt mondott s világhírű őseink véréül pecsételt ünnepélyes hitkötéséhez, fiúról fiúra, ivadékról

ivadékra szállt hűséggel minden hü magyar egyenkint, s összesen, és megtörhetlenül oda esküdte magát.

Úgy összeforrt tehát s annyira egybeolvadt saját nemzetisége a magyarral, mint az egész emberiség, s egyenkint minden ember istenadta saját lelkével, és így miként az embert lelkétől, úgy a magyart nemzetiségétől csak a halál képes elválasztani! ám mi élő összes magyar ivadék tántoríthatatlanul azt hisszük, hogy valamint földet ég, éveket idő, vallást Isten és üdvözülés, úgy magyar hazát, magyar nemzetiség nélkül képzelni sem lehet!!!

S épen mindezeknél fogva távol van tőlünk ama gondolat és szándok, mintha mi, a velünk együtt élő, a magyar hazához törvényesen tartozó országokban s részekben lakozó nemzetek, mint szinte azon egy alkotmányt élvező polgártestvéreink nemzetiségi szinte elidegeníthetlen igényeik tiszteletbentartásától legkevésbé is vonakodnánk; sőt saját érdekünk szülte azon meggyőződést tápláljuk, miszerint alkotmányos törvényeink szerint e hazában élő nemzetek úgy is – és csakis – egy államösszeget képezvén, nemzetiségük jogos érvényesítésére célzó törekedéseik, a magyar nemzetiség igényeinek örökös szent igazságát legfényesebben igazolja! úgy szinte a vallási türelem s felebaráti szeretet békebiztosító kötelességét is szívünkön hordozván, csak alkalom, kedvező alkalom adassék: az izraelitákat is leghajlandóbb szívesség és elhatározott akarattal készek vagyunk a méltán igényelhető polgári jogokkal, törvényhozás útján, ellátni; igen! a törvényhozás útján, mert ezenkívül Magyarországon, az alkotmány erejénél fogva, joghoz, érvényes joghoz senki sem juthat; következképpen csak tudatlanság vagy rász akarat élesztheti ellenünk azon vádat, miszerint mi magyarok az izraelitáktól a legutolsó tiszt- és követválasztásoknál a szavazást megtagadtuk; igen is, megtagadtuk! mert hazánkban csak a törvényhozás alkothat törvényt. Különben mint mondók, csak tudatlanság vagy rász akarat élesztheti ellenünk az említett vádat, mit szinte csak gondatlan könnyűhítés fogadhat el, s mit azonban a míveltebb izraeliták ismeretes eszélyessége hatá-

rozottan visszautasít, tudván, hogy alkotmányos országban törvény ellen s törvénysértés által érvényes és állandó jogot szerezni nem lehet.

A magyar nemzet ugyanis: Európában létezésével egyidős polgári hitvallásánál fogva azt hiszi, hogy nincs – de nem is lehet a trón, – a kormány és kormányzottaknak oly érdeke, mely a törvény-szentség megtörését igazolhatná; míg ellenben szinte képzelni sem lehet egy államban Isten s ember előtt igazoltabb jogot, a törvény sértetlenségének jogánál, mit midőn mi magyarok hazánk javára igénybe venni óhajtunk, az egész világ, a civilizatio, a közerkölcsiség s üdvöztőnk szent vallására hivatkozva, csak polgári kötelességünket teljesítjük; igen! sérelmeink sajnó fájdalmai alatt is csak kötelességeinket teljesítvén, a szentírás szerint sem teszünk egyebet, mint imádkozunk, s a végett imádkozunk, hogy valamint a törvényes trónnak őszintén hódolható, úgy Magyarország alkotmányos népe hűséges hódolatának, a törvény legyen állandó és örökös szentsége!!!

Nem egy jóakarató, nem egy dússzellemű fejedelmet lehet a történelemből fölidézni, kik közül többen csak azért nem valának képesek üdvös céljaik kivételére, mivel az említett elveket mellőzván, hatalmuk csiklánya s céljaik – előszeretete által elkapatva – a kivitel eszközeinek megválasztásában maguk és tanácsosaik egyaránt tévedtenek.

Ám a hatalom, a puszta hatalom parancsa épen olyan, mint a villám, vagy gyújt, vagy sújt.

E kettős eredmény pedig, valamint együttvéve, úgy különválva egyenként is untig elég az államélet épségének megcsonkítására.

És ha a közvéleményt s közéletlenséget maga a béke is szerfölött drága és terhes irgalmatlanságával sújtja, akkor a közérzület várva lesi, mint mi magyarok, az alkalmat, kívánalmi és jogainak a szabad és nyilvános vitatás, a lelki és értelmi meggyőződés és a törvényesség útján leendő szerencsésebb érvényesíthetésére, mivel, mintegy ösztönszerűleg sejtí majd minden ember, hogy a szófogadás és őszinte

engedelmesség között ép oly nagy különbség létezik, mint az úr és szolga, mint a fitogtatott és valódi ájtat között.

A jelen és múlt idők eseményeiből igen sok üdvös tanokat, de – egyetlenegy valódi s kiszemelt mintát sem lehet ismételni.

Ily minták csinálása soha sem sikerül.

Teljes azonosításra az utánzás nem is képes. Nem is lehet a népek életében, a múlt nagy embereit és nevezetes eseményeit mintázva ismételni, de lehet is, kell is az államműködését s életszereinek mozzanatait, általános és tapasztaltság igazolta elvekhez alkalmazni.

Az államok és nemzetek nem viaszbabok.

Egyöntetű alakítást el sem tűrnek, el sem bírnak. De érett tapasztalás, bölcsesség által a kormány a kormányzottak érdekeit védelmezve, fokenként öregbítve s biztosítva az államot, hogy úgy szóljunk, örökös fris és téterős ifjúságban tarthatja, s lelki, testi és financiaális korhadtságtól megőrizheti.

Ehhez azonban jó szellem, s főleg jóakarat és nem minta szükségeltetik.

Mit mondjunk tehát ezek után a hagyományos politikáról?

Háromszáz és több éve már, mióta Ausztria államférfiai e hagyományos politika mintája szerint Magyarországot osztrák szoborrá akarják önteni, és ha sikerülne ezen annyiszor megkísértett öntvény, édes hazánk csakugyan nem lenne egyéb egy lelketlen faragott képnél.

És lelkiismeretesen szólva, nem tudja a gondolkozó ember, valljon az annyiszor megkísértett, és mindig a birodalom kárával járó hagyományos politika erőszakolásának áldozatait sirassa-e? avagy Ausztria gyógyíthatatlan előítéletei által végzettszerű (fatális) eligézettsége fölött búsuljon-e inkább?

Ezek szerint, mintha csak az osztrák államférfiak elfogultságának jellemzésére írta volna a latin bölcs e szavakat:

„Vident meliora probantque – sed tamen détériora sequuntur.”

Mi azonban, mi magyarok az istenben, az igazság istenében bízunk!!!

Ennélfogva és csak ezért nem is félünk Ausztria államférfiai és országgyűlési jelöltjeik nyílt fenyegetéseitől.

Nem félünk, nem rettegünk Ausztriával szemközt már azért sem, mivel az igazság előbb-utóbb láthatatlanul örködő bölcsesség-vezette eszközök által is érvényesítendi magát.

Ám az isteni gondviselés, imádandó hatalma mennyei dicsőségében soha sem bámulatosabb! mint mikor ellentétes működésével: az erényt bűnök, az emberi boldogságot ínség, a polgári szabadságot önkény által vezeti diadalra.

Az Isten, ha késik is, de soha sem felejt! A legutolsó tizenegy, – véres áldozatok és száz meg száz millió forintokba került évek alatt, Ausztria államférfiai hagyományos olvasztó politikájuk létesítésére, teljhatalommal uralkodtak Magyarország fölött.

És minő eredményt, s mily sikert képesek fölmutatni V

Azzal dicsekednek talán, hogy hírneves bankjegyeik értéke 46-50% között szédeleg? –? –

Hogy: Velenczét az állam tűzokádó hegyévé alakították?

Hogy: Lombardiát elvesztették?

Hogy: csitt, csitt, egy szót se többet!!!

És ha ő cs. felsége, a birodalom ifjú caesarja, az 1860-ik évi oct. 20-ki diplomával közbe nem szól, az említett osztrák kormány-politika eddig újabb és újabb veszteségeket fogott volna a birodalomra fölkényszeríteni.

Miért is legyenek az osztrák államférfiak meggyőződve, hogy háromszáz évek alatt annyiszor megkísértett hagyományos politikájukkal rokon kormány-rendszerük falánksága, újra ismétlendő uralma alatt, az államkincseivel, a birodalom tartományai és nemzetei között még létező kötanyagot is fel fogja emészteni.

Erőszakkal sokat, de mindent még sem lehet véghez vinni.

A ki erőszakot vet, erőszakot arat.

Mindennek van határa, s a ki azon túlhajt, kétes eredmények veszélyébe siet.

Mivel pedig a hagyományos politika Magyarország ellenében mindig és folytonosan erőszakos túlzást föltételez, nemcsak hogy életre nem való, de szinte káros az egész birodalomra, veszélyes és lehetetlen az alkotmányos Magyarországra nézve. – –

Többen, nem tudhatni, tudatlanságból-e? vagy henczezésből, az osztrák hagyományos politika előnyére az általa föltalált „centralisatio”-t emlegetik.

„Nobile par fratrum, cui lumen ademptum.”

Valóban nemes egy testvérpár ez a hagyományos politika és a „centralisation mit egy szellemdús francia író „horrible instrument de torture”-nek nevez.

De a „centralisatio” föltalálása érdeme sem illeti meg az osztrák hagyományos politikát; hisz Richelieu volt a nevelője, s XIV-ik Lajos valódi alapítója, kinek ama híres: „L'etaát c' est moi” szavaiban kimondott túlságosan centralisáló önkénye, második utódán már megboszulta magát.

Ide tartozik az annyira híresztelt törvény előtti osztrák egyenlőség is, mely (mint jeles Jókai Mórunk oly találóan írta) abból áll: „hogy a jogkövetelésnek, ha szorul a kapcza, papírra függesztett igent ajánl; ha tágul: kardra tűzött nemet gördít elébe.”

Ezen törvény előtti osztrák egyenlőség tehát csak annyit tesz, hogy a törvény semmi jogot sem adván; az ily törvény előtt és alatt mindenki jognélküli egyenlőségben részesítettik.

Nesze semmi! fogd meg jól!

Meg kell e helyen említenünk, még pedig legparányibb utógondolat nélkül kell fölemlítenünk, az osztrák sajtó méltányos dicsekedésének egyik más tárgyát, az osztrák „crimialis codex”-ét.

Ez az osztrák *penalis* rendszer szemefénye! noha Magyarország „*criminalis codex*”-e szinte 15 évek előtt már elannyira talpraesetten elkészítettet, hogy Németország leg-nevezetesebb „*criminalis*”-tája, a méltán híres Mittermayer sajtó útján közlött nagy tekintélyű vallomása szerint, a magyar „*criminalis codex*”-et Európában a legsikerültebbnek nyilvánított.

Azonban ez az osztrák „*criminalis codex*” jelességét leg-kevésbé sem csonkíthatván meg, el kell ismernünk, hogy azon (néhány sarkalatos tévedései s kivitele körül divatozott tetemes hiányai mellett is) végig át, a humanizmus jótékony szelleme lengedezik.

Ez jó, ez szép, ez igen dicséretes munka.

De engedjenek meg az osztrák államférfiak, ha azt kérdezzük, valljon a jó, s az állam minden terheit viselő becsületes polgároknál méltóbbak-e a gonosztevők a humanizmus jótékonyására?!? és ha nem, miként hinnünk kell, hogy e kérdéseinkre nemet fognak mondani, akkor fejtsék meg ama politikai ferdeséget, hogy a gonosztevőket miért óvták meg oly szorgos gonddal minden önkényes bántalmaktól, míg az egész birodalomban, különösen Magyarországon a jó polgárok, irgalmatlan önkény alatt nyögtek?

Uraim! mi az a „*criminalis codex*”? az nem egyéb, mint a bűnösök s gonosztevők *constitutio*ja.

Mi tehát, mi alkotmányos magyar nemzet, mi nem az osztrák „*criminalis codex*” humanizmusán ütközünk meg, koránt sem! hisz említett saját „*criminalis codex*”-ünk humanizmus tekintetéből hajszálnyit sem enged az osztráknak; hanem az sérti, az sebzi a humanizmus iránti őszinte érzelmünket, hogy míg az osztrák kormány teljhatalma alatt a bűnösök, a gonosztevők humánus törvények által biztosítottak, – addig Magyarország jó s becsületes polgárai, mind magán, mind közjogi sarkalatos saját törvényeik s ősi alkotmányuktól megfosztatva, önkény alá kényszerítették.

Ezekre, uraim! csak a „*sic volo, sic jubeo*”-val lehet felelni; de adja Isten, hogy az 1860-ik évi oct, 20-ikától Ma-

gyarországban, s 1861-ik évi febr. 26-ától pedig az örökös tartományokban, az alkotmányosság hajnala, mind ezen sérelmes ferdeségek elenyésztere, polgári szabadságot éltető végtelen napokat biztosítson.

A germanismus.

Mi a „germanismus”-t nem tartjuk a magyarság természetes ellentétének; már csak azért sem, mivel különben minden egy nemzetet, minden más nemzet irányában szinte ellentétesnek kellene tekintenünk.

Háromszáz és több éves történetünk igazolja ezen állításunkat.

Számtalan harczokat kölcsönös fölláldozással együtt vívtunk.

Nem volt Ausztriának fejedelmi egységünk óta oly elensége, kivel a magyar vitézül szembe nem szállt volna.

Mi a „germanismus” s ebben a német nemzetet személyesítve, tiszteljük s becsüljük.

Nyíltan s magyar őszinteséggel bevalljuk, hogy tudományos képzettségünket főleg a németektől kölcsönöztük; hisz míg mi a tatárok és törökök ellen egész Európa bástyáját képezve, a kereszténység szent ügyéért századokon át, úgyszólván, vérben úszva, harcz után harczra kelni kényszerítettünk; addig ők a béke áldásai alatt csendes nyugalomban, a tudományokat mívelve, oktatás és írás által szolgáltak az emberiségnek.

Ez az ő érdemük.

Azonban nyíltan ki kell jelentenünk azt is, hogy az alkotmányosság, az alkotmányos rendszer és kormányzás politikáját nem a németektől, s különösen pedig nem az osztrák németektől tanultuk. —

E téren ők kétségtelen hátrányban lévén, teljességgel velünk nem is mérközhetnek.

E tény, ez állítás igazolása nem lesz nehéz!!!

Mivel:

a) a merev és lélekölő „burocratia” alatt az alkotmányosság, s ezzel karöltve járó politikai függetlenségnek érteze elfojtatván, ez által

b) az alkotmányos-politikai jellemek, mint tiltott gyümölcsnek fejlődése is, úgy szólván, lehetetlenné vált.

Ennek kétségkívüli igazolására, a régi múltat mellözve, az utolsó 12 évek történetéből nevezetes és tagadhatatlan adatokat idézendünk.

Nem azon osztrák államférfiak, – vagyis inkább a ténynek nagyobb súlyt adva, – azt kérdezzük: nem ugyanazon osztrák miniszterek írták-e alá az 1849-ki év mart. 4-kén Ollmützben kelt birodalmi alkotmányt, kik az 1848-ki bécsi és kremsiri alkotmányos elveket odahagyván, a miniszteri felelősséget lehetlenné nyilvánítva, az ollmützi alkotmány megsemmisítése után, szinte minisztereskedtek!!?

Sőt nem seregestül szolgáltak-e az osztrák államférfiak majd mint miniszterek, majd mint hivatalnokok, épen úgy az alkotmányos kormány, mint az ezt eltörlő önkény alatt? És újra, jelenleg nem ugyanazon államférfiak vezetnek, szolgálják-e az új alkotmányt (tisztelet a kivételeknek), kik az utólsó 11 év alatt, az alkotmányosság elveit szóban, Írásban s rendeletekben kárhoztatták.

Mi több: nem látunk-e a küszöbön álló bécsi országgyűlés mostani jeleltjei között számtalan oly egyéneket (tisztelet a kivételeknek), kik ez évi február 26-kán kelt alaprendelet előtt az önkényrendszer „bureau”-iban vagy javasolták, vagy fogalmazták, vagy másolták, vagy védelmezték ama parancsolatokat, melyek által a birodalom legfőbb érdekei legtávolabbról sem alkotmányos utón koczkaztattak.

Nem vallják-e, nem hirdetik-e az osztrák képviselőségre kijeleltek (ismét tisztelet a kivételeknek) magukat seregestül „liberalis”-oknak? – kik még egy évvel ezelőtt a szabadelvűségtől, mint ördög a tömjéntől irtóztanak, s tán azt üldözték is.

Alkotmányos államférfiak- és publicistáknak személyes politikai jellemük tekintetéből, hivatalban és hivatalon kívül

is következeteseknek kell lenni; mert két ellenkező kormányrendszer alatt ugyanazon államférfiak működése egyaránt őszinte nem lehet; hisz egy czélszerűen rendezett kormányban két ellenesen ható lélek meg nem férhet; miért is minden, kivált alkotmányos „publicistádnak tudnia kell, hogy minisztersége, vagy más magas hivatalának czíme és fizetése mellett saját jó neve és politikai jellemére is kell ügyelnie, hogy ekként hivatalát köztisztelet, saját nevét pedig közbizalommal fölékesíthesse; holott az említett elj. aras s a politikai jellemek szerfölött tág rugékonysága mellett, az osztrák publicisták az alkotmányos politika, különösen magyarországi iskolájában tanszékre sem, hallgatókra sem számíthatnak.

És ugyanezeknél fogva az annyiszor eltörölt, és ismét „octroy”-rozott ausztriai alkotmányosság tartamához külföldön nem sok – Magyarországból éppen semmi remény, – de magukban az örökös tartományokban is igen parányi s ingatag bizalom csatlakozik.

Habozó, s majd az önkényes, majd az alkotmányos rendszer után kapkodó politikai jellemek vezérlése alatt a kormány, és a kormányzottak közötti hangulat, sőt magának a kormány-politikának is habozóvá és félszegessé kell válnia.

E folytonos lihegés pedig, mint érintők, itthon a kormány iránti bizodalmat csökkentvén, külföldön az állam tekintélyét is szétmorzsolja.

Itthon mi magyarok tökéletesen átlátjuk, de külföldön is nagy mértékben ismerik már Ausztria hajlamait, és figyelemmel tanulmányozzák államviszonyainak mind anyagi, mind politikai apályát.

Ezen állításunk igazolására, saját okadatolásainkat mellőzve, egy nevezetes (mint sokan mondják, igen hatalmas egyén által inspirált) francia publicista nézeteit idézzük, ki a németek egyesítéséről ezeket mondja:

„Quel est le souverain de L' Allemagne qui aura l'honneur de fonder L' unité?

Deux grands États se mettent sur les rangs, la Prusse et L' Autriche.

L'Autriche représente le droit divin dans sa rigueur la plus absolue. Le despotisme religieux et politique, la négation de tous les droits du peuple, les concessions les plus énormes à l' autorité cléricale, le culte aveugle du passé la haine obstinée du progrès, telles sont les bases un peu vermoulues de la monarchie autrichienne. — Sur ces fondements où vacille un empire mal joint, essaierons — nous de fonder le grand édifice germanique? Tous les architectes de l' univers nous accuseraient d'imprudence.

Le jour où l' esprit allemand, libéral par essence, est entré dans la voie des reformes religieuses, l' Autriche s'est mise à la tête de la réaction ultramontaine. Sigismond et Ferdinand II-ont rivalisé de zèle avec Philippe II d'Espagne; Tilly et Wallenstein ont servi la cour de Rome aussi durement que le duc d' Albe et le duc de Parme. Comment l' Allemagne pourrait-elle oublier ces rigueurs.

S'il fallait prouver par des faits combien l' Allemagne est in différente aux destinées de l' Autriche, nous nous contenterions de rappeler la campagne de 1859. L'Autriche luttait seul en Italie. Certes les Allemands ne se seraient pas fait prier pour entrer en campagne, si nos soldats avaient envahi la patrie allemande. Ils seraient descendus comme un torrent à la rencontre de l'armée franco-sarde. Mais comme il ne s'agissait que d'une possession autrichienne, ils trouvèrent bon de regarder la guerre en curieux, prêts à tout événement, et rangés l' arme au bras, autour de leur chef naturel, la Prusse.

L'Autriche représente par sa population le mélange indigeste des nationalités, par son gouvernement le despotisme de droit divin, par son concordat l' oppression de consciences, par ses lois douanières l' esprit de prohibition. — La Prusse personnifie la nationalité allemande, la réforme religieuse, le progrès commercial, le libéralisme constitutionnel. Elle est la plus grande des monarchies vraiment germaniques; les consciences y sont plus libres, les lumières plus abondantes, les droits politiques plus étendus, que dans la plupart des Etats

allemands. C'est elle, qui en fondant le Zollverein; a préparé les voies au libre-échange. Aussi le peuple allemand aime la Prusse. Il regarde ses progrès avec une admiration sympathique, et un intérêt filial. C'est à la Prusse qu'il demanderait assistance s'il était menacé de quelque danger. C'est à elle qu'il confierait de préférence le glorieux travail de l'unité nationale. Si elle se décidait à jouer le rôle du Piémont tous les allemands sauf les princes et les haubereaux s'empresseraient de lui aplanir les voies.

Aujourd'hui surtout, le régent du royaume, S. A. R. le prince de Prusse, paraît être l'objet d'une adoration poussée jusqu'au fanatisme. Quelques libertés octroyées, quelques bonnes intentions manifestées, une certaine résistance opposée au parti des hobereaux; il ne fallait rien de plus, L' esprit national aidant, pour mettre ce prince sur un piédestal.

Nous sommes heureux d'apprendre que l'unité allemande a trouvé son centre, et rien ne pouvait nous être plus agréable que de voir la nation se grouper autour d'un esprit ferme et d'un cœur droit. Si rien n'arrête les progrès de cette révolution pacifique, on peut espérer que princes eux-mêmes, entraînés dans le mouvement de leurs peuples, se soumettront au pouvoir protecteur de la Prusse, et que l'Allemagne s'unira, sans une goutte de sang répandu, sa diplomatie n'élèvera aucune objection contre cette réforme intérieure. Une Allemagne autrichienne, en réunissant dans la même main plus de soixante-dix millions d'hommes, aurait menacé L' équi libre européen et inquiété les puissances; une Allemagne prussienne, avec trente-deux millions de citoyens, n' alarma personne."

Egy másik szintén tekintélyes francia publicista pedig Ausztria helyzetéről így ír:

„Les élans de l'Autriche vers l'imité n'ont jus'qu' à present pas été heureux, et l'on ne doit pas s'en étonner. Par quel coup de baguette magique former un seul peuple de ces nationalités si distinctes et souvent si antipathique, sur lesquelles la maison de Lorraine étend son sceptre impérial?

L'Autriche avait la soif d'acquérir. Mais à L' heure qu' il est l'avenir qui si longtemps lui a appartenu, lui promet-il encore de brillantes destinée? Nous en doutons singulièrement, ou plutôt nous ne doutons plus.

Les événements de 1848 ont relevé la faiblesse de ce colosse aux pieds d'argile.

Il ne suffit pas de s'agrandir, il faut savoir conserver. Or depuis cinquante ans les germes de dissolution de cette agglomération factice n'ont fait que prendre du développement.

A ces considérations générales s'en joignent deux autres:

La première concerne ces hostilités dont le gouvernement autrichien fait preuve vis-à-vis du parti libéral. Ces hostilités, qui se manifestent par de furtives concessions aussitôt reprises qu' accordées, ont créé même en Autriche ce que L' on appelle le parti unitaire allemand.

Mais ce qui a miné sans remède le gouvernement c' est son système de finances.

Des réformes sagement dirigées pourraient sauver L' Autriche; mais la banqueroute, tel sous le rapport financier le seul expédient qui lui reste. Or la banqueroute n' est pas un expédient, c' est L' absence même de tout expédient.”

Nem, de legkevesebbé sem kedvezőbbek Ausztria részére az angol publicisták, sőt miniszterek és parlamenti tagok nyilvánított nézeteik; és még sem szűnnek, még pedig alkotmányos képviseleti jelöltek nem szűnnek meg túl a Lajthán ellenünk – magyarok ellen még erőszakkal is fenyegetőzni, – ha a birodalmi tanácsba magunkat önként beszállolni vonakodnánk.

Midőn pedig alkotmányos államférfiak s képviseleti jelöltek alkotmányos életük zsenge kezdetén legelső nyilatkozataikban más – szinte alkotmányos nemzetet erőszakkal fenyegetnek, – s azon nemzetet a birodalmi tanácsba leendő

bemenetelre erőszakolni akarják, nem tanúsítanak egyebet, mint, hogy ők az alkotmányosság elveit és szeretetét, szívük helyett, szuronyaikon hordozzák.

De visszatérve jelen fejezetünk címére, a „germanismus”-ra, ismételve nyilváníthatjuk, hogy mi a német nemzetet őszintén tiszteljük.

Azonban a milyen hő és a mennyire őszinte ezen tisztelet, ép oly határozott és kiengesztelhetlen a germanizálás elleni gyűlöletünk is! – sőt:

ezen legtávolabbról sem titkolt s nyíltan bevallott gyűlölet oly erős és elannyira hatányos, miszerint a birodalom területi felénél nagyobb téren, azaz egész Magyarországon végig át elterjedve minden fajú nemzeteknek kebelében oly mély gyökeret vert, hogy azt az erőszakos germanizálók legkedvesebb eszköze, az ostromállapot által sem lehet kiirtani.

S ezeknél fogva kérve kérjük a legőszintébben tisztelt s az európai míveltség magas fokán álló németeket: ne, az Istenért, ne felejtsek el, hogy Magyarországon nem a germanismus, hanem a germanizálók önkénykedő serege az, mi engesztelhetetlenül gyűlöltetik.

Azonban ezen méltányos gyűlölet sem önkényes, hanem, úgyszólván, mesterségesen és szándékosan fölzaklatott érzelme Magyarországnak; ugyanis mit mondana és mily érzellemmel fogadná általában az egész német nemzet, s különösen mit mondanának az osztrák németek, ha: miként velünk történt, – megfordítva, vagy 50 ezer magyar – az ő nyelvük megvetése- és nemzetiségük mellőzésével rajtuk és fölöttük kíméletlen önkényes és hívatlanul hivataloskodnék? örülnének- vagy haragudnának-e??? Mi azt hisszük, hogy mint mi, ők is méltán boszorkodnának; kivált ha a fölmerülő panaszok s hivatalos kihágások megvizsgálása, csakis magyar hivatalnokokra bízhatnék.

Mit mondtok uraim (a józan és igazságszerető németekhez szólva), mit gondoltok, ha nem is nyíltan, de magatokba szállva, ha elmondjuk, hogy az osztrák kormányrendszer önkénye Magyarország államösszegét, népeinek kivétel nélkül

minden rétegeit fölforgatva, 11 évig tartott teljhatalommal majd minden napra három és így összesen tízezernél több, majd módosító, majd megszorító, majd értelmező majd utasító, majd kiterjesztő parancsok által a törvénytudást téliesen és szándokosan lehetetlenné tette; – s az igazság kiszolgáltatásától kezdve, minden hivatalt oly túskevérrá alakított, melyből az ott örökdő paragraphusok tövisei miatt a bemenők ritkán, a kijövők pedig soha, de soha sem voltak képesek megszabadulni, a nélkül, hogy keserves szúrásokat ne vittek légyen el magukkal.

De hát Magyarország mellett, mily sorsra jutott maga a birodalom?

A nagy, a szép, a hatalmas Ausztria, frigyesei tőle elidegenítetvén, alapjában megingattatott, egyik legszebb tartománya elveszett, a pénzügy majd tönkre jutott; egy szóval, úgy szolgáltak a császárnak, úgy a birodalomnak, úgy az Istennek, hogy érte az ördög sem, Ausztria ellenségei sem haragudhattak.

Magyarország a válasúton.

Az 1860-ik évi oct. 20-kán kiadott legfelsőbb diploma óta ismerőimmal találkozva, majd folytonosan a miatt kelle koczolódnom, miszerint ők mintegy cathekizálva mindnyájan azt állították, hogy Magyarország jelenleg a válasútra szorított; míg ellenben én azt vitatám, hogy édes magyar hazánk előtt önfentartására vagy szabatosbban szólva: nemzeti és államjogain Európa-szerte leendő tekintélyének biztosítására sohasem volt az út, az egyetlen út, minden tévedhetés elkerülése végett, úgyszólván, Isten ujjá által oly biztosan kijelölve, mint épen most.

És ezen út, a törvényesség Isten áldotta útja. – Ezen s csak ezen egyetlen egy út vezetheti Magyarországot az ígért szent földére.

Ezen ösvény igazaink egyedüli ösvénye levén, rajta haladó nagyreményű, kitűnő értelmi míveltség s tudományos

készültség, tapasztalás, óvatosság, s főleg rendíthetetlen hazaszeretettel bőven megáldott jelen országgyűlésünk az úgynevezett útválasztás tétovájának legkevésbé sincs kitéve.

És mégis kérve kérjük a haza képviselőit, ne vegyék szerénytelenségnek, ne hívatlan tolakodásnak, hogy a hagyományos osztrák politika és törvényhozásunk történetéből egy igénytelen abstrakciónkra becses figyelmüket kikérni bátorkodunk.

Ha tévedünk, az útbaigazítást legőszintébb köszönet- s hálával fogadjuk.

Ausztriával létrejött fejedelmi egységünk óta Magyarország a birodalomba leendő beolvasztása, s önálló kormányszata, alkotmányának eltörlése, minden e célra kedvezőnek látszó alkalommal, ismét és újra megkísértetett; azonban mindezen hitszegő kísérletek: Heister-, Caraffa- és Basta-féle véres erőszakolások s pusztító beháborúk, s legembertelenebb s a közerkölcsiséget gúnyoló ármánykodások s áldozatokat kutató ostromállapot, s a népfajok egymás elleni, mai napig használt uszítások daczára, az isteni gondviselés szemlátomást örökdő virasztása alatt Magyarország, majd activ, majd passiv, de férfias, határozott, s mint egy összezes ellenkezése és ellenállása által gátoltatva, eddigelé még sohasem sikerült, – és ez utón Magyarország köz- és magánjoga, s alkotmányából az olvasztó osztrák politika egy hajszálnyit sem vala képes elkobozni; míg ellenben (s itt figyelmet esdünk) valahányszor Ausztriának akár saját belügyei folytán, akár az európai viszonyok kényszere miatt meggyült a baja, mindannyszor mellőzve, s kedvezőbb időkre halasztva hagyományos olvasztó politikáját; minthogy önmagának melege levén, minket magyarokat legyezve, áttért a törvényesség, át az alkotmány ösvényére, s a „per chara et generosa gens hungara” országgyűléséhez, zilált érdekei kiegyenlítése s saját bajainak orvoslása, vagy külre hatandó gyengült erejének öregbítése végett; mint mondók, mindannyszor a törvényesség utján az országgyűléshez folyamodott.

És, uraim! ki hinné s hisz erkölcsileg majd nem lehetet-

len, és mégis történt dolog, hogy Ausztria hagyományos politikája ez úton, úgyszólván, alig álcázott alkotmányos fitogtatásának majd mindig sikerült, azt, mit véres erőszakolása hasztalan tervezett; igen! ismételve mondjuk: ezen nem is igen leplezett és szinte föltűnő osztrák politikának, majd mindig sikerült a magyar alkotmányt biztosító törvények majd kisebb, majd nagyobb adagokban megcsonkítása.

Fölösleges volna, tisztelt országgyűlési képviselők, nektek elmondani, hogy az, a végeredmény tekintetéből teljességgel mindegy, történt legyen egy felől akár azért, mivel az osztrák politika ügyesebb és szemesebb volt az illetők előrelátásánál, akár más részről azért, mivel az önkény véres zaklatásai alatt kifáradt ország a béke, a nyugalom áldásai után epedve, ezeket engedékenysége által biztosítani hitte. – Ez mindegy! a végeredmény tekintetéből teljesen mindegy! – ! – – sőt úgy látszik, hogy Ausztria időszakonként föl-föl-függesztett önkénykedéseit Magyarország ellenében már csak azért is ismétlendőknek tartja, mert eddigi tapasztalásai nyomán méltán elhitetheti magával, miszerint Magyarország jóhiszemű készsége, a tevéketlenné vált osztrák önkény elhárítását, alkotmánya biztosítékainak egy-egy törvényével is hajlandó megvásárolni.

Titeket, tisztelt országos képviselők, titeket illet jelenleg a nemzet alkotmányos joga s önálló függetlensége fölötti virasztás; – ám az országszerte nyilvánult közvélemény, a rátok ruházott országos népbizalom, téterős s lélekemelő birtokának hatalmában, a nép szava mint Isten szava útmutatása szerint, nem eléggé óvatos elődeink említett hibáin okulva, képviselői kötelezettségek parancsolja, hogy édes hazánk minden alkotmányos, de különösen az 1848-ki sarkalatos törvényei épségét, ármány és erőszak ellen egyaránt sértetlenül megőrizzék, miszerint így egy felől a hagyományos osztrák politika számított nyereségeinek legparányibb kilátásától jövődöre elüttetve, az ismétlés ingerétől is megfosztatván, más felől e magyar haza derék és józan népének a rátok ruházott teljhatalmú bizalma, jogérzet, férfias kitár-

tás, alkotmány és elvűségtek által az egész haza, a trón s egész Európa előtt fényesen igazoltassék.

Továbbá sajnálni kellene, ha az osztrák és a magyar országgyűlés – ugyan egy időszakra eshető folyamuk alatt – az osztrák képviselők nyilatkozatai, országos tanácskozásainkban meddő és mégis ingerlékeny polémia tárgyává tételnének; mitől hazánk képviselőit, óvatos jártasságuk s tapintatos bölcseségük bizonyosan annyival inkább távol fog tartani, mivel az osztrák szomszédaink lesve lesik, hogy a polémia hevenyészetének árlatából fölmerülhető gyöngéinket fölhasználva, Európának újongó hozsannával fölmutathassák.

Ily körülményekkel szemközt az „altum silentium” a valódi s igaz ékesszólás, mit Magyarország az utolsó keserves időben sikeres méltósággal használva, megmutatta Ausztriának, meg Európának, hogy néma martyr létére is, annyi életerőről, értelmiség- és érczkitartásról rendelkezik, a mennyi egy nemzet életrevalóságára, mint erkölcsi, mint anyagi tekintetből bőven elég.

Ismételve tehát s legőszintébb szándokkal esdeklek titeket, hazánk igen tisztelt képviselői! miszerint fentebbi szerény észrevételeit ne vegyétek tolakodásnak régi bajtársatoktól, igen, azon szerény bajtársatoktól, ki veletek az 1848-diki országgyűlésen nemcsak együtt működött, de kit ti országos jegyzővé történt megválasztástok által meg is tiszteltetek, és a ki jelenleg ama magasztos szerencsétől, köztetek lehetni, az 1848-diki év utáni irtózatossá események által következett végtelen szenvedései folytán, 16 hónapos halálos betegsége fosztott meg . – . –

A háború.

E jelen füzérke folyama alatt futva már érintők: „hogy a háború kísértetként jár Európa-szerte, hogy ez izgatja a nyugtalan, és nyugtalanítja a békés kedélyeket.”

Es jelenleg, ha Európa akár udvarai, akár diplomatiája, akár népeinek szembeszökő viszás, s majd mindenütt ellenes

törekedéseikre s bevallott vagy titkolt céljaikra fordítjuk figyelmünket: akarva s nem akarva visszavezettünk az 1814-15-ki bécsi s ezután tartott congressusok erőszakolá-saira, mint a jelen európai bajok buja fészkére.

És noha Európa egyik lábával a kétes béke jegén a másikkal pedig a vészes háború árlatán ingadozik; azért mégis álmodni sem merünk ama önhittségről, mely szerint Európa jelen bonyodalmaiból leendő fejlemények meghatározásával magunkat legtávolabbról is, annál kevésbbé másokat áztatni mernénk.

De mivel a népek és nemzetek illető kormányaik általán soha annyira elfelejtve, s háttérbe és jogaik érvényéről leszorítva nem valának, mint az említett congressusok határozatai által; igen természetes tehát, hogy legparányibb elbizakodás nélkül is el lehet mondani: miszerint Európa, vagy az általános fölfegyverkezés szerfölötti drágaságának mérge, vagy pedig éveken áthúzódható háborúk vérengzése által fog keserves rázkódtatások közepette elgyengülni.

Ily bajok ellenében a félszeg orvosságok nemcsak nem használnak, sőt a kóranyagot az államélet műszerére szorítva, a veszedelmet nöttön növelik.

Európának tehát és népeinek választaniuk kell vagy a területi nyereménnyel járó háború, vagy a mindent kielégítő nemzeti és polgári szabadság általi fölüdülés között.

A diplomaták, és szabatosan szólva, a csakis udvari politikának bármily mesterileg kipécézett kanyarulatai, jelenleg már a szőnyegen lévő kérdések elhallogatására is alig alkalmasok.

Ama kéz, mely álfogásokhoz szokva, az óra mutatóját hátrább tereli, az időmenetelét nem hátráltathatván, a jövőendő események ellenében épen oly ügyetlenül működik, mint az, ki hatalmában elbizakodva, kíméletlenül az 1814-15-ki congressusként mindent parancsoló és merev határozatok által akar elintézni.

Nem temették-e, mintegy papírsírba el az 1814-15-iki congressus actái a Napóleonokat?

A lengyel nemzet szétesztott hullája, koporsóba kényszerített kísértetként, nem jár-e Európa-szerte nemzetiségi követeléseket ébresztve?!?... És mindezek daczára nem egy Napoleon-e ismét azon egyéniség? kinek fényes értelmisége a harcziás Franciaország hatalmával rendelkező, krimi diadala és olaszországi hadjárata által tisztelőit bámulatra, eleneit félelemre kényszeríti?!?!

És viszont nem a lengyel nemzet rémségig vitt sorsa ébresztette-e fel leginkább Európa más nemzeteiben ama megtörhetetlen vágyakodást, melynél fogva mindegyik saját nemzetisége függetlenségének elidegeníthetlen igényeit követeli. És ezen jogos követelés teljesítése már elutasíthatlan kényszerré is erősödött.

A lengyel nemzet elnyomtatása előtt egy háttérbe szorított nemzetiség sem bírt Európában általános figyelmet és méltánylatot ébreszteni; míg ellenben a lengyel nemzet fölötti önkénykedés óta, majd minden szenvedő nemzetiség Európa színvonalára jutván, közülök már a görög és olasz nemzetiség európai segély által elismerésre és érvényre is vergődött.

Úgy jártak tehát Lengyelország elnyomói, mint a ki saját házából az ördögöt kiűzendő, a sátánt híja segítségül.

Mind ezen viszonyokat Ausztria államférfiai- és minisztereinek hivatásuk és magas állásuknál fogva nemcsak ismerniök, de szinte előre látniök kell vala.

Ha tehát, az említett viszonyok folytán, a szerencsétlen események is bekövetkeznének, nem leend joguk az osztrák államférfiaknak azokért magukon kívül bár kit is felelőssé tenni, nem az ismeretes vitézségű (osztrák) hadsereget, mely miként az utolsó hadjárat alatt történt, az ellenséggel vitézül szembeszállt ugyan, de több napokig tartó éheztetés s szomjuztatás által erejében ellankasztva, a győzelemre képtelenné tétetett; nem Magyarországot, mely az utolsó 11 éves önkény alatt, minden tevékenységtől eltiltva, annak szenvedő türelme az érintett viszonyok előidézése- és elhárítására a legparább befolyást sem gyakorolhatott.

Ezek folytán nem lehet Magyarországtól ama öntudatos elégtételt elvitázni, melyet Ausztriával fejedelmi egységének története igazol, t. i. hogy Ausztria azon időszakokban, melyek alatt Magyarország államszerződését, önállóságát és alkotmányát tiszteletben tartotta, a jelenlevőhöz hasonló vészes válságra sohasem jutott; míg ellenben az utolsó 11 éves kíméletlen (osztrák) önkény erőszakolásai által Magyarország minden fajú népei, alkotmány- s függetlenségéből történt kivetkeztetésük alatt és után, Ausztria ama vészes örvénybe sodorta önmagát, hova öt elterelni eddigelé még ellenségeinek sem sikerült.

Szomorú, igen szomorú az emberiségre nézve, hogy a tapasztalás oktatásai többnyire haszon nélkül vesznek el; mivel az emberek inkább szenvedélyük ösztönét követik, és saját mint közérdekeikről elfelejtkeznek. És különös, majd megfoghatatlan, hogy viharosb események alatt is nem annyira a szerencse, mint az emberek indulatosságainak változékony-sága okozza a főbajokat. Ám nem látjuk-e naponként, hogy az államférfiak, még pedig egyes államférfiak a köznapi észelyességtől eltérve, rendkívüli eszközökhöz folyamodnak még akkor is, midőn a legegyszerűbb igazság útján, minden kanyarolat nélkül, óhajtott és közkedvességű célt érhetnének; és ezáltal az ember majd csaknem azon gondolatra jő, miszerint ők, eme rendkívüliségeket ügyességnek tartják, s a legfontosabb célt: az állam javát is elfelejtik vagy a vak eset szeszélyeire bizzák.

Fájdalom! tehát csakugyan igaz, hogy nemcsak közön-séges emberek, hanem az államférfiak tévedéseinek megfejtését is többnyire és legbiztosabban az illetők szenvedélyeiben kell keresni.

A hol pedig a szenvedélyek uralkodnak, ott a háború rémségétől sem szoktak visszariadni.

A veszély Ausztriára nézve nem abban rejlik, hogy háborúba vegyülhet, hisz a hadjárat által győzedelmet, tekintélyt, tán nyereményt is lehet szerezni; hanem ott a bajok fészke, hogy mások- és külhatásoktól függ, Ausztria roppant

fölfegyverkezésének kényszere, mely ha sokáig tart, drágább és rosszabb a háborúnál, mivel minden nyereség kilátása nélkül, a birodalom kincseit emészti fel.

Azonban, ha a háború elkerülhetetlen, akkor adja Isten, hogy tartós békére vezessen, s ennek áldásai alatt a szakadatlan fölfegyverkezés átkaitól is megszabadulhassunk.

Méltányosság.

Deus virtutem non injuriarum autlioribus, sed
contra eas se defendentibus impertit.

P o l y b i u s.

Édes hazánk boldogsága minden jó magyar leghűbb s legszentebb óhaja lévén, lehetlen mindazon bármilyen magas, fényes s bármily egyszerű és szerény állású hazafiak e magasztos célra törekedő működéseit, a legszívesebb készséggel nem méltányolni.

Vannak e hazában, fájdalom, elegen, vannak keserű száműzetésben is még számos hazafiak, kik mindenek fölött szeretett hazánk boldogságáért végtelen Ínséget s határtalan szenvedéseket képesek az imádott haza alkotmányos szentélye s a mindenható Isten irgalmának oltára előtt vérző szívvel fölmutatni; de vannak, Istennek hála! e hazának sok oly jeles honfiai is, kik bár testi s anyagi szenvedésektől menten, a közinség legutolsó 11 éves nyomorában lelki gyötrelmeik alatt álmatlan éjeken át, a magyar hazában, e szent földön lakó népek java fölött virasztók, feszült lelki izgatottság közepette szüntelenül arról tűnődtek s azon töprengtek, váljon mikor és miként lehetne ismét a hazát, e világi mindenünket, függetlensége, régi önállósága és ősi alkotmányának annyi meg annyiszor ismételt véres áldozatok által kiérdemlett birtokába vissza, mielőbb visszavezetni.

Kern lehet tehát legőszintébb hála érzetével nem méltányolni a római egyház magyar bíbornoka, Magyarország főpapja s herczeg primásának, Scitovszky János ő eminentiájának, mint dicső Szelepcsényi és Széchenyi méltó utódjának, a

hazai, közinség elhárítása, s ősi alkotmányunk visszaállítá-
 sára szentelt fáradaimait, s ezek folytán szerzett fényfedte ér-
 demeit. Ő volt, ki, mint Istennek fölcent papja, e szenvedő ha-
 zát s ennek elnyomatott népét máriaczei nagyszerű szent za-
 rándoklása alatt, buzgó imáiban megváltónk szent anyjának,
 Magyarország védőjének oltalmába ajánlván, a vallás, a
 szent vallás ihletése által a kétségbeesettek szívébe a haldok-
 ló reményt is életre varázsolta. Ő volt, ki legfelsőbb helyen
 figyelmet és igazságot kért. Ő volt, ki a közélet mindennapi
 köreiben vigasztalást osztott, s a haza föltámadásának remé-
 nyét kenetes szavaival ápolta.

Hálát érdemlenek mindazon hazafiak is, kik a nyomasz-
 tó önkény alatt mindig résen állva, fölhasználták az első
 alkalmat, a magyar alkotmányos élet megkezdhetésére, és
 habár nem sikerült, vagy ha tán épen nem is sikerülhetne az
 alkotmányt teljes érvényére visszaemelni, és habár a kezdet
 és habár az osztrák ellenszenv s önkény nehézségei alatt
 vállaik leroskadnának: még akkor is köszönetet érdemel-
 nek; mit a nemzet, kivált a magyar, tán széles e világon
 leghálakészebb magyar nemzet tőlük sohasem fog megtagadni.

Nemkülönbem nemzetünk erkölcsi erejének gyámolítá-
 sára s nekünk ínségeink közepette vigasztalásunkra szolgált,
 hazánk érdemdús íróinak 11 éves, ama szakadatlan és fárad-
 ságos munkálódása, mely által nemcsak hogy föntartották,
 sőt, lehet mondani, nevelték is az 1848-dik év óta üdülni kez-
 dő egyetértésünket, nem akaránk mondani hazaszeretetünket,
 mert ez fő és legdrágább kincsünk, melyet századokon át
 megőrizve, sem kormányunk politikája, sem elleneink roszelek-
 kű ármánykodása nem vala képes sem elvenni, de gyöngi-
 teni sem.

Ugyanis íróink, noha sajtó bilincsei által lekötve valának,
 messzelátásuk által mégis az európai bonyodalmak iránti éber
 figyelmük mellett, hazánk sorsa jobbulását látva és előreérez-
 ve, szebb és jobb jövőnk, nemzetiségünk, függetlenségünk,
 önállóságunk, alkotmányunk és szabadságunk iránti bizal-

munkát, mintegy megtestesült és rendületlen országos hitté varázsolták.

De tegyük csak kezünket szívünkre, és valljuk meg őszintén, egyetértésünk erősülése érdekében, nemcsak Íróinknak, de szinte célja és akarata ellenére, az osztrák kormányunknak is tartozunk köszönettel.

Minek bebizonyítására, legyen szabad olvasóinkat történetünk némely tényeire visszaemlékeztetni; ugyanis: ha Mária Theresia halála után ismét egy Mária Theresia ül a trónra, kérjük, mi lett volna belőlünk?!? Német.

Mária Theresia ugyanis ismervén s ügyesen felhasználván gyöngéinket, s büszkeségünk szorgos dajkálása által, az örökösödési háború bevégeztével, bécsi udvarába csődítette Magyarország majd minden dúsabb, előkelőbb és nevezetesebb egyéneit, s ott velők egészen elfelejtette azon törvényes ígéretet, mely minden ausztriai házból származó magyar királyt félévi budai lakásra kötelez. Sőt mi több? az akkori kormányrendszer, ármánykodások és fénymázba burkolt édesgetések által annyira vitte, hogy ugyanazon jó urak családjakkal együtt szégyeltek szinte magyarul, igen, magyar létkre magyarul beszélni s gyermekeiknek is, mint valami bárbar és haszontalan nyelvet adatták elő, minek az lön következője, hogy ezen jó urak gyermekei s unokái, magyarul is alig értettek. Hála Istennek és gondviselésének, Mária Theresia halála után nem Mária Theresia, hanem egy József vevé át a kormány gyeplőjét, ki ugyanis a magyarnyelvet, mint valami bárbárt (mert környezete, még pedig magyar környezete is annak híresztelé) mellőzve, erőnek erejével a német nyelvet akarta még Magyarországon is uralkodó nyelvvé tenni, mit meg is kísértett több, de különösen azon parancsolata által, melynek következtében minden tisztviselőnek, hivatala vesztese mellett meghagyaték a német nyelv három év alatti megtanulása, egy szóval, magyarból németet akart faragni.

Csak ekkor és csak ekkor jöttek ezen jó urak észre, s csak ekkor látták be, mi lett volna Magyarországból, ha Mária Theresia után ismét Mária Theresia következik vala.

Most tehát mindent elkövettek, egy szívvel s egy lélekkel kezdek pártolni nemzeti anyanyelvünket elannyira, hogy a következő ötven év alatt Besenyey, b. Orczy, Ányos, Barcsay, Révay, Rajnis, Virágh, Kazinczy, Csokonay, Verseghy s több kitűnő íróink működéseit figyelemre méltatva, nagyobb haladást tőn nemzeti irodalmunk, mint tett elődeik idejében 2300 év alatt.

Ezek szerint, a mennyire szenvedésekkel terhelt volt József császár kormánya, a polgári viszonyainkra nézve, ép oly jó, hasznos s üdvös lőn legalább is irodalmunk, nemzetiségünk, de különösen egyetértésünk tekintetéből. Ehhez hasonló eredményű lőn a legutóbbi 11 éves iszonyatos szenvedésekkel párosult kormányunk hatása is.

Úgy szinte országos méltánylást és köszönetet érdemelnek, az időszaki- és napisajtó érdemteljes szerkesztői, kik a sorok megül s alul oktatták a nemzetet, megőrizvén az elcsüggedés öldöklő mérgétől, s történetünk nyomán arra utalták szeretett és majd minden erényekkel dúsan ellátott magyar nemzetünket, miszerint csak egyedül önmagában, saját lelki erejében találja fel leginkább függetlensége- és szabadságának rendithetetlen és minden viszontagságoknak daczolni képes támaszát.

A birodalmi tanács.

„Nunquam periculum, sine periculo vincitur.”

Nekünk, magyaroknak az osztrák birodalmi tanácshoz, akár mint alkotmányos, akár mint pusztán politikai testülethez, szomszédi érdekeltség, vagy tudományi szemponton kívül semmi, de épen semmi közünk sem volna, ha az 1861-ik évi február 26-án kelt legfelsőbb rendelet folytán, szabott számú ülés és szavazat mellett, ugyanazon birodalmi tanácsba leendő bemenetelre nem utasíttatnánk.

Ezen legfelsőbb rendelet Magyarországra ható érvénye ellen, hazánk összes megyéi, kerületi, városi és minden néven nevezendő hatóságai, egy szív- és egy lélekkel eleve határozot-

tan tiltakozván, kétséget nem szenved, hogy jelen országgyűlésünk nem csak hazafias, de értelmi készültségénél fogva fényes képviseleti testülete a hazai hatóságok ezen tiltakozását akár felírás, akár határozatilag elsajátítván annak, és az ősi alkotmány, s a trón és nemzet között létre jött kötelmek: a *pragmatica sanctio* és koronozási hitlevelek elidegeníthetlen és elvitázhatlan érvényre támaszkodandó, egyúttal Magyarország mindennemű államjogai érdekében vitt s férfias elhatározottsággal párosult alkotmányos és törvényszerű küzdelmeinek is, nemcsak országos és birodalmi, de szinte európai mélténylást, sőt tekintélyt is fog szerezni.

Ezen erős hiedelmünk, vagy inkább tántoríthatatlan meggyőződésünk folytán, mi e helyen az osztrák birodalmi tanács tüzetes bírálgatásától tartózkodva, felőle csak általános nézeink közlésére szorítkozandunk:

Alkotmányos elvek szempontjából az ember, különösen alkotmányos elvű ember, kivált mint szinte alkotmányos ország művelt polgárja fölfogni nem képes, miként és mi oknál fogva lehet alkotmányyszerűleg az illetők beleegyezése, sőt meghallgatása nélkül követelni? hogy egy alkotmányos nemzet, mint a magyar, saját törvényhozása tönkretételével, hazáján kívül számára hevenyészett oly testületbe vándoroljon, melyben határozott és kétségkívüli kisebbségre kárhoytatva, ez által országos érdekeinek képviselhetéséről is teljességgel leszoríttassék!

De hivatkozunk az okok leghatályosabb nemére, és szóljunk az úgynevezett „*argumentum ad hominem*” ellenállhatlan erejével.

Ugyanis:

Mit mondanának a Lajthántúli publicisták, ha véletlenül a hatalom, az örökös tartományokbeli népek képviseletét a magyar országgyűlésbe Pestre parancsolná? Mi a hittel tiszteljük meg őket, hogy ők szinte úgy, mint mi, elszörnyednének, noha nekik nem kellene (mert nem volt) nemzeti ős hagyománykötés hitleveleinek paizsa alatt álló, ezer éves alkotmányuk imádott szentélyét megsemmisíteni, s törvényhozásuk

alkotmányos hatóságát határozott érdekelles többség és bizonyos kisebbség martalékául önkezüleg idegen földre hurcolni.

Nem lehet az osztrák államférfiak értelmi józansága- s politikai belátásáról föl nem tenni, hogy ők szinte ne tudnák miként Magyarországra nézve teljesen mindegy: akár ostrom-állapot és burocratikusan önkény, akár a birodalmi tanács által államfüggetlensége- s alkotmányától megfosztva olvasztásuk a birodalom „Centralisatio”-jába; következésképpen az osztrák államférfiaknak ezen újontetű, de a régivel azonos politikájukhoz makacs és erőszakos ragaszkodásuk elidegenítő hatásának közepette még csak igényük sem marad, a lehetőséget is eljászták: Cavour és Garibaldi (nem mondjuk izgató vagy békeellenes), de erkölcsi s népszerű törekedéseik meggátlására; ám Cavour és Garibaldi éppen az osztrák politikával ellentétesen: a nemzetiség és alkotmányosság elfojthatatlan tüzeről lepattant két szikratestvér lévén, az egyik világítva új életre melegíti, a másik gyújtva, vitézségre hevíti a nemzetiség és alkotmányosság Európa-szerre növekedő híveit!! holott Ausztria annak idejében ügyes mérsékléttel, szemes és előrelátó engedékenységre fektetett politikával, Cavour és Garibaldi sükereit előlük és tőlük mind, de mind elsajátíthatta volna!!! – de:

„Was man von der Minute ausgeschlagen,
Gibt keine Ewigkeit zurück.”

Váljon tudják-e a Lajthántúli publicisták? vagy hanem tudnák, mi az alkotmányosság, európai történetének eseményeire akár eskü alatt hivatkozandók, elmondhatjuk nekik, hogy egy, az alkotmányosság lángol ó szeretetétől minden csepp vérén keresztül tetőtől talpig teljesen áthatott nemzetre s ennek azon tagjaira nézve, kik a törvényhozásra polgártársaik bizalma s értelmi kiképzettség birtokában hivatvák, kinzőbb s lélekölőbb helyzetet képzelni sem lehet, mint midőn ezek a honszeretet ellenálhatatlan ösztöne mellett, legszentebb törekedéseik eredményét, mesterségesen készült többség ki-

számított ellenzésének áldozatul odaengedni kénytelenítetnek.

Az ily erkölcsi kínpad akaratlanul is eszünkbe juttatja Prometheosz máját, melyet, mivel az Jupiter szemességét kijátszani bátorkodott, naponkint egy sas, csak azért marczangoló szét, hogy újra kiegészülvén, azt újra és naponkint ismét széttépdelhesse?! s tán maig is még rajta rágódnék, ha a hamis Istenek uralmát az igaz és valódi Isten, a keresztényi vallás és erkölcsiség egyedüli Istene meg nem szünteti vala.

A birodalmi tanácsban hasonló keserű sorsa jutna Magyarország képviselője is, melynek szívéből ma egy nemzeti érdeket csak azért szaggatnának ki, hogy szinte a nemzeti jogok ápolásában is kifáradhatatlan magyar kebelből holnap, és így szakadatlanul istenadta minden napon át egy-egy újabb érdeket lehessen máglyára czipelni.

Különböen is nem lehet erkölcsileg vétkül fölróni a magyaroknak, hogy elfelejtették elfelejteni, miszerint az utolsó tizenkét év alatt az osztrák államférfiak (hanem csalódunk), öt különböző alkotmányt faragtak, s ugyanannyit meg is semmisítettek; következésképen igen természetes, hogy mi azon erős meggyőződésben vagyunk, miszerint azok, kik az osztrák constitutionalismusban bíznak, üdvözülhetnek ugyan, de ellenben szinte hitünk tartja azt is, hogy mi magyarok, kik az előleges fenyegetések által danauszok ajándoka félévé vált osztrák alkotmányosságban nem sokat hiszünk, szinte eljutunk Isten országába.

Vagy őszinte tehát az osztrák constitutionalismus, vagy nem az; ha őszinte? akkor az erőszakolás, kivált ugyanazon fejedelmi egység alatt élő alkotmányos magyar nemzet elleni erőszakoló fenyegetődzés azzal össze nem férhet, vagy ha nem őszinte, akkor az alkotmányosság áltató fitogtatása, valódi államférfiakhoz nem illő, nem méltó eljárást tanúsítván, egyúttal akaratlanul bár, de kézzelfoghatólag bebizonyítja azt is, hogy a parancsok politikai oskolájában az alkotmányos kormányzást túl a Lajthán még nem tanulták meg.,

Vannak túl a Lajthán, kik azt hiszik, hogy ha Magyar-

országban abszolút kormány fog is uralkodni, az örökös tartományok az alkotmány szabad élvezetének fognak örvendezhetni.

A birodalom s Magyarország polgári viszonyainak története éppen az ellenkezőről tesz bizonysgot.

Háromszáz és több éveken át az osztrák birodalomban ennek tekintélye, hatalma legparányibb megcsönkítése nélkül, magyarországgali dualismusa mellett, a magyar alkotmány létezése kétségkívüli tény; de az, hogy Magyarország abszolút, az örökös tartományok pedig alkotmányszerű korlátolt hatalom által kormányoztassanak?!? – ez – ez – mint a németek mondani szokták: „noch nie dagewesen” s olynemü „optio”, minek létesíthetésével az osztrák publicisták hasztalanul kecsegtetik, csak öncsalódásukkal áltathatják magukat.

Magyarország jelen állapota nemcsak legkevésbé sem kedvező, de elannyira kétes és siralmas, hogy az mostani tarthatatlan azonosságában sokáig fenn sem állhat; és mégis az ország gyűlése előtt már kifejlett általános közvélemény egyhangú nyilatkozása szerint, a magyar nemzetet ellenesei készebbnek fogják az ostromállapot újra leendő keservei ismételt elviselésére is találni, sem mint a birodalmi tanácsba leendő önkéntes bemenetelre.

Ne köszörüljük tehát mindegyre a kardot, ne hegyezzék ellenünk fegyvertelenek ellen a szuronyokat!! – hisz minket, magyarokat, csak elidegeníthetetlen jogaink törvényes és tántoríthatatlan védelme mellett békében fog találni a sújtó önkény legvézőbb csapása is.

Azonban nem szabad (mert bűn volna), az egész birodalom, nem Magyarország legszerényebb s legutolsó polgárjának, annál kevésbé az osztrák államférfiaknak elfelejteni, miként az abszolút önkény mindenkor, de különösen az utolsó tizenegy év alatt magára a birodalomra végtelen bajt, Magyarországra pedig általános elégtelenséget és határtalan nyomort kényszerített.

Szíve fáj, keble szorul, kedélye szenved, lelke sír, s

agya sajog az embernek a törvényes trónt tisztelő s hazáját szerető embernek, ha az összes állam mind magán, mind közérdekein rágódó önkényes osztrák kormányrendszer gyász és gyász kísérete múltjára visszapillantunk!! ám mi rendületlenül azt hisszük, hogy az utolsó olasz hadjárat véres és nevezetes csatáit és magát Lombardiát is, nem az egyesült szard és francia hadak nyerték, és korán sem az európai hírvitész osztrák és magyar sereg, hanem a kíméletlenül gondatlan kormányönkény vesztette el, mely bátor seregeinket nemcsak az ellenség fegyverei, hanem egyúttal tartós éhség ellen is harcoltatván, a haza ínségére gondolkozók lelkesedésének szárnyait is megszegdelte.

Igen természetes tehát ezek után, hogy az ily okadatolt és tág horderejű tények által képtelennek nyilvánult kormányvezérség alatt, mi magyarok a birodalmi tanácsba, államérdekeink bűnös kockáztatása nélkül, bele nem mehetünk! nem és határozottan nem!! mivel hitre bízott államkötések, a *pragmatica sanctio* és koronázási hitlevelek által szentesített önálló függetlenségünk s alkotmányunk önnön magunk általi égbekiáltó bűnös, s a hazaárulással azonos megsemmisítését sarkalatos törvényeinkkel együtt adott szavunk s fogadott hitünkhezi lelkiismeretes ragaszkodásunk is tiltja.

Ismerjük mi rendíthetetlen elhatározottságunk kétes horderejét, de kitűnőleg vallásos nemzet létünkre, térdre hülve bevalljuk, hogy a megszámlálhatatlan jövő súlyos aggályai miatt hazánk jelen nagyszerű válsága elől vissza, teljesen vissza kellene riadnunk: ha elidegeníthetetlen nemzeti és államjogaink szentélye mellett örködve, a mindenható malasztos segedelmét határtalan szenvedéseink által ki nem érdemeljük vala.

Hisz! több volna a vallástalanság, több s rútabb az istentagadásnál, ha ájtathú hálaadás érzetében porig alázva le nem borulnánk előtted nagy Isten, kinek jótékony őrszeme mindig, de különösen az utolsó tizenkétéves hazai ínség alatt oly kézzelfoghatólag virasztott fölöttünk.

Jelenleg is tehát a hatalom, a fegyveres hatalom elle-

nében, – mi fegyvertelen magyar nemzet, jogaink szentségének békés és törvényes védelme mellől ismét hozzád, nagy Úristen, hozzád kiáltunk e nemzeti ínségben.

Seregek ura s nagy Istene, te, ki a béke áldásai és a hadak ínségei fölött csalhatatlan bölcseséged szerint rendelkezel, te! ki a véghetetlen mindenség kimeríthetetlen jövője vagy, te! ki minden teremtményeid fölött örködöl, te! ki a koldusok és dúsak, ki az együgyűek és okosok kikezdetlen időktől fogva végtelen időkig a kormányzók és kormányzottak, a hatalmasok s uralkodók és az összes világ szerkezete fölött trónolsz, te! ki az éhezőket tápláló eledel-, a szomjazókat üdítő itallal ellátod, hallgasd meg a téged híven és őszintén imádó magyar nemzeted forró imáját! adj neki ej elén válságos pillanatok üdvös fölhasználására kellő bölcseséget, add vissza a magyarnak ősei vérén s a te szent akaratom és segélyed által szerzett s mi vérünkkel megtartott hazáját, add vissza és áld meg a trón és nemzet kölcsönös esküje által annyi meg annyiszor megszentelt alkotmányát. Ám te tudod, imádott Urunk és Istenünk, hogy a világ megváltására küldött szent fiad alkotta keresztény vallás megvédléseért, a te hü magyar néped századokon át egész Európa javára száz és száz csatákban lelkesülve öntötte szívvérét, és mivel a te mindenható bölcseséged a népeket nem azért alkotta, hogy egymáson rágódjanak, – hanem azért teremtette, hogy otthon istenfélő s hazaszerető családokat képezve, senkinek terhére és saját hazájuk javára otthon szolgáljanak; miértis sugalj, a te szenvedő magyar néped között amúgy is soha, de soha meg nem honosulható idegen élősdiék szívébe akaratom a távozásra, hogy míg ideje van, békében és békével térhessenek hazájukba vissza gyermekeiket oktatók: miszerint valamint ők sem szeretnék, ha vagy ötvenezer magyar az ő nyelvük megvetésével rajtuk és fölöttük hivatlanul hivataloskodnék, úgy ellenben nekünk nagy Úristen bocsád meg, hogy hivatlan vendégeinket, kik magukat megkedveltetni nem tudván, mi őket nem is szerethettük.

És így, és akkor, ha a te isteni irgalmad malasztjai

által saját vérünkön szerzett hazánkban, mi magunk építette lakainkban zsellérségünk megszüntével, szeretett gyermekeinkről szorgalmunk verejtékeinek gyümölcseiről a törvényes királyi felség csak velünk rendelkezend: ekkor Urunk, nagy Istenünk adj szerencsében elbizakodás nélküli tevékeny bölcseséget, adj, ha jönnie kell, vihar kísérte balsorsban erőt és érez kitartást, hogy elleneink, kik elfelejtették, pirulva láthassák, mi pedig téged dicsőítve vallásos buzgalommal kiálthassuk: hogy él még a magyarok hatalmas Istene!! ki mint ilyen nem visz minket a kísértetbe, de megszabadít a gonosztól; mert ekként a munka, a szorgalom, az igazság imájának egekig ható ösvényén a vallás oltára és szentegyháza, a vallási türelem, az alkotmány, a haza és törvényes trón körül a te magyar néped isteni bölcseséged ma” lasztteljes áldásainak vezérlése alatt méltóvá teendi magát a te szent ígéreteidre!!!

Amen.